AZ ORSZÁG TÜKRE.

BUDAPESTI KÉPES KÖZLÖNY.

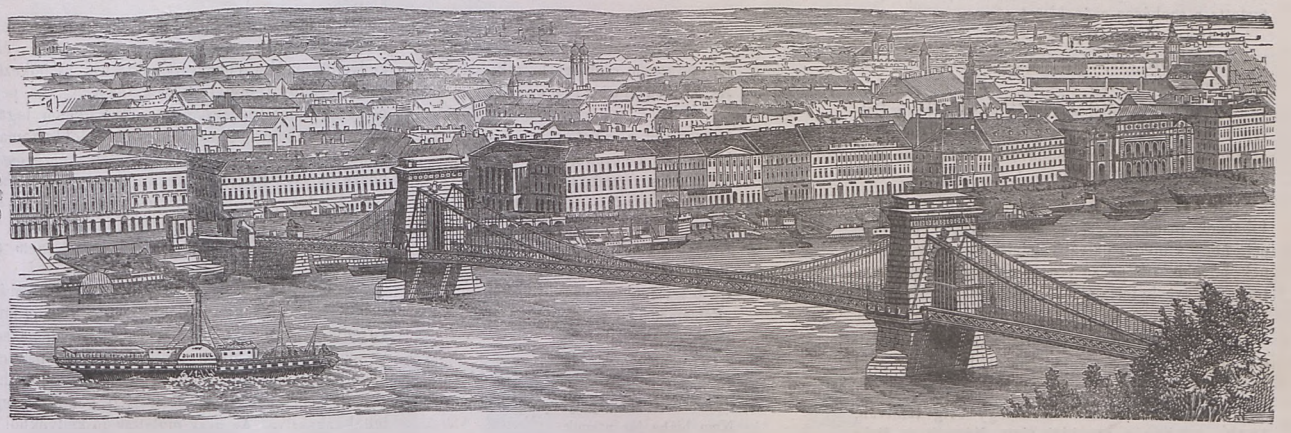

Negyedik évfolyam. 2-dik szám. Pest, 1865. Január 12-kén.

Kiadó és felelős szerkesztő: GYÁRFÁS FERENCZ.
Kiadó-hivatal: Egyetem-utcza 2-dik sz.

Előfizetési ár:
Egész évre 12 ft., félévre 6 ft., évnegyedre 3 ft.
Megjelenik e lap minden csütörtökön.

A kéziratok és előfizetési pénzek az Engel és Mandello-nyomdába, egyetem-utcza 2. sz. a. küldendők.
Tulajdonos: BALÁZS SÁNDOR.

Hajnald Lajos.

A férfiu, ki kevéssel ezelőtt lépett le az erdélyi püspöki székről, s a szent szék által egy magasabb czimmel feldiszitve, csendes visszavonultságban él, 1816-ban született Szécsényben, Nógrád megyében, hol atyja az uradalom birtokosának, gr. Forgácsnak fiait nevelte.

A magas képzettségü atya legnagyobb gondot forditott arra, hogy kifejthesse azon szép képességeket, melyekkel fiát a természet megáldotta, s ennek lehetett köszönni, hogy már zsenge gyermekéveiben nyerte azon alapokat, melyeken később magas miveltsége s oly nagy terjedelmü tudományossága fejlődtek ki.

Az elemi iskolákat Szécsényben végezvén el, a gymnasiális öt évet Pesten s Váczon töltötte atyja személyes felügyelete alatt. Nem elégelvén azt, mit az iskolában tanult, olvasás által iparkodott ismereteit gyarapitni. Ismeretei gazdagitásában fölötte sokat nyert az által, hogy atyja — mikint emlitők — szüntelen mellette levén, ennek oktatásában folytonosan részesülhetett.

Szorgalma s fedhetlen jóviselete miatt tanitói szeretetét a legnagyobb mértékben birta, s szelid viselete s mindenki iránti nyájassága miatt tanuló társai által is szerettetett.

Hajnald Lajos.
Carthagói érsek.

Az atya iránt jó akarattal viseltetett Rudnay Sándor bibornok primást a gyermek reszére is megnyeré ennek mindenki által dicsért szorgalma, s azt rendelte, hogy a hatodik gymnásiális évet a Sz. Bencze-rend esztergomi gymnasiumában tanulja.

Itt is megfelelvén a várakozásnak, melyet a Bibornok Primás benne helyezett, 1830-ban a clericusok sorába vétetett s miután a pozsonyi Sz. Imréről nevezett seminariumban az előkészületi évet eltöltötte, a bölcsészeti tanfolyamra N. Szombatba tétetett át.

Mind a két seminariumban ernyedetlen szorgalommal iparkodván magát méltónak mutatni magas pártolója kegyére, azt nem csak megtartotta, hanem nagyobb-nagyobb mértékben vivta ki.

A hittan tanulása végett a bécsi Pazmaneumba küldetett fel, hol minden papi megyéből a legkitünőbb tanulók s oly egyének küldetnek, kikben előre látják a püspökök megyéjök leendő diszeit; kiknek e szerént bővebb alkalmat akarnak nyújtani ismereteik s tudományosságuk gyarapitására.

A Pazmaneumban is a legjelesebbek közé tartozott, s miután az ottani tanfolyamot magas pártfogója teljes megelégedésére végezte el, a Fejedelem kegyéből 1837-ben Sz. Ágostonról nevezett bécsi

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

felső papnöveldébe, hová az egész birodalomból a legkitünőbb tehetségek szoktak bejutni, vétetett fel.

Ezen intézetben léte alatt már oly terjedt tudományos ismerettel birt, hogy nem csak tanulótársai, hanem tanitói is a legjelesb bécsi hittanárok, mint rendkivüli tehetségről beszéltek s a magyar egyház leendő legjelesb tagját látták benne.

Bécsben 4 évet töltött, de e közben Jordánszki Elek tinini püspök által a Bakacs-kápolnában áldozárrá szenteltetett fel; első mise-áldozatát Szécsényben a plébania és zárda-egyházban mutatta be, mely alkalommal Jekelfalusi Vincze, akkor rimanóczi plébános, később szepesi püspök, tartotta a szokásos szónoklatot.

1840. Sz. András havában a bécsi egyetem bittudorai közé avattatott, közbámulatot gerjesztve tudományossága által.

1841. megyéjében térvén vissza félévig Pesten a lipótvárosi, hét havig pedig a Nagy-boldog asszonyunkról nevezett budavári plébániában működött mint segéd-lelkész.

1842-ben a boldog emlékü Kopácsy József bibornok primás azzal tanusitotta magas elismerését, hogy a hittani pályát végzett növendék papoknak bővebb kiképzése végett ujdonszervezett esztergomi presbyteriumba a hittani encylopaedia tanitójává nevezte ki.

Ezen uj hivatása körében bő alkalma volt felmutatni az annyi szorgalom és buzgóság által eddig gyüjtött tudománykincset.

1845. A Pázmáneumban egy évig tanitván, 1845—46-ban a szünidők alatt, Némethont, Belgiumot, Angliát, Francziaországot, Sweiczot, Olaszországot beutazta, s ezen egész utja alatt ma is fenálló ismeretséget, összeköttetéseket szerzett a külföld legjelesb egyházi egyéniségeivel, kik mind tisztelettel ismerték el rendkivüli tudományosságát.

Majd ujabb pálya nyilt meg előtte, Kopácsy primás, mint az egyháznak diszét tekintve, őt igen szeretett titkárává nevezte ki, mely szép s fényes hivatalt Kopácsy halála után is viselt az üresség alatti általános helyettnökség alatt.

Később mint esztergom-megyei hivatali megyei kancellár működött; ez időben neveztetett ki czimzetes cs. k. udvari káplánnak.

A primási szék betöltése után, Scitovszky János bibornok érsek által az érseki iroda igazgatójává neveztetett ki.

Hogy Hajnald Lajos fiatalsága daczára is mily kitünő egyházi és egyébként is fontos egyéniségnek tekintetett, kitetszik abból, hogy 1851. Sz.-Mihályhó 9-én az elaggodt erdélyi püspök Kovács Miklós mellé — utódi joggal coadjutornak neveztetett.

Végre a pápától hebroni felszentelt püspöki czimet nyervén, 1852. Sz.-Mihályhó 1-én a pozsonyi Sz.-Márton-egyházban a bibornok primás által püspökké szenteltetett, s visszatért Erdélybe, hol még azon hóban megkezdé coadjutori működését.

Az erdélyi aggastyán-püspök csakhamar meghalván, Hajnald Lajos lett az erdélyi egyház főpapja.

1854-ben val. bels. titkos tanácsossá neveztetett ki, s 1857-ben egyházi hivatalos ügyekben Rómába utazván, tudományossága s mivelt modora által a szent atya s az összes bibornoki collegium szeretetét és tiszteletét nyerte meg.

Országszerte ismeretesek azon érdemek, melyeket megyéje szellemi és anyagi érdekeire, a népnevelés előmozditására, a tanitók, jótékony intézetek, betegek, szegények, árvákra nézve szerzett, a lelkes főpap, kinek nemes szive abban lelte főörömét, ha a felebaráti szeretetet gyakorolhatja embertársai iránt.

Magas miveltsége s kellemes társalgási modora által is tündökölvén, mély érdekeltséggel karolván körül Erdély közjogi ügyeit is, az általános szeretet s tisztelet tárgyává lett, s nagy népszerüséget vivott ki az ország más vallásu lakói előtt is, mert türelmetlenséget nem ismervén, bőkezűséget, felebaráti szeretetet, minden valláskülönbség nélkül gyakorolt.

A legutóbbi magyar országgyülésen megjelenvén, egy jeles beszéddel tünt ki. — Azután ismét visszatért Erdélybe, melytől azonban nem rég bucsut vett, püspöki hivatala gyakorlatától fölmentetvén.

Kevéssel azután a pápa ő szentsége által carthagói érseki czimmel diszittetett föl; a lapok azt irták, hogy Rómába megy lakni, de mindeddig szülőhelyén atyja és rokonai közelében él.

R—y.

Egy kalandor.

Van a földön, van a kerek
Ég alatt egy csoda-gyerek,
Kit egyszerűn csak igy hivnak
Az ismerők: lehullt csillag.

Fényes volt a születése
És gazdag a nevelése;
Vala kincse, gazdasága,
Most is van sok — adóssága.

Hitelezők mondják neki:
Tartozását fizesse ki;
De ő igy felel e hangra:
„Rábiztam a nagy harangra.“

Egyébiránt nem rút fiú,
Érzi is mert igen hiú.
Kedvelik őt a szép lyányok,
Nem hiába jár utánok.

A kik itt-ott megszeretik,
Házasságot igér nekik.
A szándékból nincsen semmi,
Igy akarja luddá tenni.

Szegények! ők mind elhiszik,
S e rovásra eszik-iszik.
Van kézfogó, van lakoma,
Igérkezik elég koma.

S ha kerül kenyértörésre,
Midőn nem is veszik észre
Egyet gondol... illa berek...
Nincs vőlegény, nincs a gyerek!

Midőn az éj csendbe merül,
Készen álló lovára ül.
Most völgybe száll, majd dombra hág,
Hazája lesz egész világ.

Paripáján, könnyü szeren,
Ma itt, holnap amott terem.
E paripát, mit gondolok,
Ismerték az apostolok.

A korcsmákat sorba járja
Bárba nincsen egy krajczárja.
Hol dáridó, potya-bor van,
Üdvözli az ivót sorban.

Kiket összetart a lócza,
Megragadja mint piócza;
Mig csak a magyar szivesség
Pohárt nem tölt, mondván: tessék!...

Demokrata elvre nézve,
Belecsap ő minden kézbe;
Piszkos, nem: rá sob'se hajtott
Szereti a — „Bruderschaftot.“

Társaságnak, melyhez ülhet,
Tőle meg nem menekülhet
Örege se fiatalja...
Össze-visszanyaljafalja.

A ki nyujtja a poharát,
Azzal legott „testu“ barát;
És ebben áll az ő drága,
Kedves demokratasága!

Losonczy László.

Játék a szivvel.

— Történeti beszély. —

(Folytatás.)

II. Vadászat kinn; vadászat benn.

Már egy hete mult, mióta a fejedelem Radnóton mulat, s igen jól és otthonosan látszik ott érezni magát.

Azt meg kell adni a Báthoriaknak, még Gábornak is, kinek a család tulajdonaiból inkább csak a salak maradt, hogy szemre, főre és modorra sok oly sajátsággal birtak, mi a magyar ember előtt kedves.

Sok személyes bátorsággal, férfias arczczal, s többnyire daliás termettel voltak megáldva; életkedvelők, vidám eleven társalgásuak és bőkezüek voltak: szóval tudtak urak lenni, és pedig nemcsak látszatban, hanem a társadalom legalsó rétegéig áthatólag; ugy, hogy közelökben magát mindenki azon természetes hódolatra érzé ösztönözve, melyet e korszak alattvalói még igen is mélyen éreztek, s melynek előmozditására épen az elősorolt tulajdonok tettek legtöbbet.

Radnót sem élt, talán sem azelőtt, sem azután oly vidám napokat, mint e héten át.

A fejedelem rendszerint egész udvarával járt; a mi legcsekélyebb létszám mellett is megközelité a százat; ezenkivül a környék nemessége is mind Radnótra gyült, s miután régi, bár nem épen izletes közmondás, hogy főtől bűzhödik a hal: e néhány napra országos és házi gondok szegre lettek akasztva. Az urak mulattak jó kedvökből; a nép vagy akarta, vagy nem.

Ennyi vendéget nem igen láttak és láthattak szivesen; s ismeretes dolog különösen szász atyánkfiairól, hogy még a fejedelmi vendéget sem látták örömest városaikhoz közeledni: nagy birtoku férfiaknál azonban, minő például Kornizs Boldizsár volt, az efféle épen nem csinált zavart. Az élelmi szerek még akkor nem is váltak vásári czikké, s oly mértékben termesztettek, hogy az öreg „gabonások“ — igy hivták a magtárakat akkor, — e meglepetéseket könnyen kiállották, s mivel ez idő szerint fogadónak Erdélyben hire sem volt, — mindez kölcsönben történt.

A vendégeknek e szerint a házi gazdára kevés panaszok lehetett.

Az urak s a fejedelem bejárói elfértek a kastély termei- és szobáiban, melyből ő nagysága számára az egész homlokzat át lőn engedve; a kisebb nemesség a tiszti és cseléd lakásokban, s a cseléd-ségnek azon része, melynek az udvarban hely nem jutott, a tehetősebb jobbágyok lakásaiba osztatott el.

Kornizs jól tudta, hogy a nagyurak nem szeretik az unalmat; a fejedelmeknél pedig, kivált a Báthori formáknál épen veszélyes az: azért mindent elkövetett, hogy ez be ne következzék.

A radnóti kert ős diófái között még meg volt a négyszögü hely, hol a dúsgazdag Kendyek egykor a fényes „uj udvarokat“ tartották. Ez most ujra be lőn fövenynyel boritva, s minden napra volt valami verseny vagy vivójáték rendezve, gyalog vagy lóháton, könnyebben vagy komolyabban. Ezekben maga Báthori is örömest vett részt, s különösen a kardos vivásban ritkitotta párját Erdélyben. Mellette a Kemény-ek mint kitünő ügyes lovasok; Bethlen Gábor mint kitünő kopja vető vált ki, s a vidékből meghivott nőknek volt kinek osztogatni a tölgylevélből s borostyánból fűzött koszorúkat, melyeket a juniusi szép napok ugy is oly bőven nyujtottak, hogy csak a kedves kezek által váltak igazán becsessé.

A fejedelem udvariságból, vagy miből, mindig a háziasszonytól kért és fogadott kitüntetési jelt, nagy boszuságára a fiatal özvegy Hallernénak, kinek aligha nagyobb kedve nem lett volna a dijak és mosolyok nyujtására.

Az estvéket nagyszerű csolnakázás és halászat tölté be, midőn a szőke Maros hullámait hold ezüst sugaraitól elsütött, nyüzsgő tarka népség nagy darab helyen átfogta, s vidor nevetkezéseiktől s a fejedelmi hangászkar zenéjétől az egész vidék megelevenült.

Azon reggelen, midőn képzeletünktől vezetve a radnóti kastélyt ujra megközelitjük, a kastély előtti tért botokkal ellátott jobbágyok százai foglalják el; a külső udvar kopók és agarak nyivogásá-

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

tól, vadászkürtök zajától zeng; minden egy nagyszerű vadászat előkészületeiről tanuskodik.

Fenn a nagy teremben épen a reggelizés folyt, mely borlevesből, nádméz felett megégetett szeszből, hús és pompás sütemények ből áll.

A fejedelem maga is együtt étkezik a házi gazda és ennek előkelőbb vendégeivel. Miután a nemzeti fejedelmek épen a haza előkelő családai sorából teltek ki, s azokkal többszörös rokonságban is állottak; köztük és a nemzet elsői között sokkal közelebbi viszony volt fűzve, hogysem a túlságos feszesség nevetségessé ne váljék. Különösen megszünt ez Bocskai ideje óta, kinek kedviért, mint ki bárói vagy grófi czimet sohasem viselt, a Csákyakon kívül, czimeikről mindnyájan lemondtak.

Senki sem csodálkozott tehát rajta, hogy a fejedelem, kinek természetesen az asztalfőn egyedül volt teritve, a házi asszonyt is maga mellé kényszerité, s kevés közzel aztán az urak következtek kor- és rang szerint, rendesen mindannyiszor kinálgatózva, valahányszor leülésre került a sor.

Báthori szép szőke férfiú volt. Magas homlokát még magasabbá tette a törökös beretválkozás, mely fürteiből csak egy üstököt hagyott meg; szemei nagyok és tüzesek; orra talán kissé nagyobb a szabályosnál, és görbén hajlott; arcza alsó része azonban kissé hátramaradó, mi az egésznek oldalt tekintve ragadozó madárához hasonló élet adott, — mig szemben kevés kivetőt lehetett volna benne találni. Bőre csaknem nőiesen finom, kezei kicsinyek és szépek.

Nagy diszszel öltözött, és pedig inkább gazdagon, mint izléssel. Ez alkalommal búzavirágszín kék dolmány van rajta, melyen nagy keleti gyöngyökből és zafirokból összeállitott aranygombok ragyognak; derekán hasonló boglárokból összeállitott öv.

— Minő meglepetést szánt ma megint kedves házi gazdánk számunkra? — kérdi a fejedelem vidáman. Mint a kürtszóból gyanitom, az erdő vadai fogják mai mulatságunkat megbánni.

— Az erdeiek és mezeiek egyaránt nagyságos uram, — mond Kornizs. A hajtók készen állanak a szomszéd erdők meghajtására, s az agarak a radnóti mezőkre. Nagyságod és vendégeim közül mindenki abban vesz részt, a melyikhez nagyobb kedve van.

— Mindenesetre kedves és férfias mulatság mindkettő, — mondja a fejedelem, s hogy ne kelljen választanunk, mindkettőben részt veszünk. Délelőtt az agarászat, délután az erdei vadászatban. Egyedül azt sajnálom, hogy az alatt, mig mi a legfelségesebben mulatunk, addig asszonyaink itthon halálra unják magukat.

— Az ne nyugtalanitsa nagyságodat, — mondja Kornizsné, — nekünk asszonyoknak annyi az apróságos tennivaló a ház körül, hogy akarattal sem tudnánk unatkozni. Én legalább ezen állapotban még sohasem voltam, s az oly nőt, ki háza, sőt gyermekei mellett is unatkozni képes, valóban szánom.

— Rólok is lesz gondoskodva, nagyságos uram. Ha nagyságodnak ellenére nincsen, ma estve egy kis tánczmulatságban fogjuk őket részesitni.

— Már igy reménylem, hogy csak kinyerjük szép asszonyaink bocsánatát. — mond Báthori hizelgően a háziasszonyhoz fordulva... Fel tehát urak e férfias mulatságra, — minket pár elintézendő ügy egy rövid óráig visszatart Imreffy barátunkkal. Hanem, mire az első nyúl fel lesz verve, magunk is ott leszünk... Bethlen! — folytatja Erdély ezen később oly nevezetessé lett férfiához fordulva, — légy szives addig a vadászaton képviselni személyünket; csak arra kérlek, nehogy helyettünk valami bakot lőjj.

Vajda-Hunyad vára.

(L. szövegét a 14-dik oldalon.)

Báthori felállott, s elbucsáto fejmozdulattal búcsút intve az uraknak, Imreffyvel a lassásul szolgáló szárnyba sietett.

* * *

A vadászcsapat — seregnek is mondhatnók, — Bethlen és Kornizs vezérlete alatt nagy robajjal vonult ki a kastély udvaráról; a ház asszonya visszavonult, hogy az estveli vigalomhoz rendelkezéseit megtegye, s miután a radnóti azon házvitelekhez tartozott, hol minden zaj nélkül mindenki megérti és jó kedvvel végzi teendőit: egy jó félóra alatt Kornizsné már minden megzavarás nélkül visszavonulhatott gyermekei közelébe, és kedvencz foglalkozásai mellé.

De alig volt szobájában pár perczig, midőn nagy és nem kellemes meglepetésére Báthorit látta belépni.

— Holnap talán már itt kell hagynunk Radnótot, — mondja szokott bevezetés nélküli modorában, — s nem akartam ugy elmenni, hogy kedves házi asszonyomnak a szives látásért szivből származó köszönetet ne mondjak.

Kornizsné előérezte, hogy nehéz perczek fognak bekövetkezni, s annyira el volt fogulva, hogy alig volt képes teljes összefüggéssel felelni:

— Ez az emlitésre sem érdemes, nagyságos uram. Nagyságod igen is jól tudja, hogy Erdélyben minden alattvalója háza minden időben nyitva áll a fejedelem előtt.

— A ház meg lehet: de a szív nem mindig. Annál inkább le vagyok kötelezve itt, hol mindkettő nyitva állott előttem.

— Férjem épen a rendéntúl is nyiltszivű férfiak sorába tartozik; szavát és örömét nagyságod megtisztelő látogatásán igaz pénzül veheti nagyságod.

— Az ő hűségében pillanatig sem kétkedtünk, — mondja Báthori, — s e mostani látogatásom czélja azon szerencsén kivül, hogy szép gazdasszonyommal végre tanuk nélkül beszélhessek, épen az, hogy megkérdjem, mit tehetnénk olyast, mi e sok rendbeli szivesség méltó viszonzásául lenne fogadva?

— Nagyságod megpirit. Olvastam, hogy idegen országokban vannak házak, hol a vendégfogadásnak árát szabják: nem gondolom, hogy nagyságod Radnótot ezekkel összetéveszsze.

— Ne értsen félre szép Kata. Nem viszonzásról, de régi tartozások lefizetéséről van szó. A Kornizsok Gáspárral temérdek jószágot vesztettek s a hű Boldizsárnak még akkor is a szó teljes értelmében jogában állana az elvetteket visszakövetelni, ha nejének egyetlen tekintete fel nem érne az összes Kornizs jószágokkal.

E nyilatkozatot pár perczenyi szünet követte. Kornizsnénak időre volt szüksége, hogy e véletlen s ép oly illetlen fordulatra megfelelni mérsékletre tegyen szert.

— Nem vagyok beavatva férjem törvényes ügyeibe, nagyságos uram, — mond végre, — s e tekintetben ép oly kevésse ismerem ügyeit, mint kivánságait. Ha vannak ügyesek, Kornizsnak van annyi bizodalma fejedelméhez, hogy azokat nyiltan elő fogja terjeszteni.

Kornizsné e nyilatkozatában igen ügyesen az esetlen bókot egészen hallhatlanná tette.

De Báthori nem az a férfiu volt, ki ily szerény elutalás által magát lehangolni engedje.

— Ez meglehet, — mond közelebb jőve Kornizsnéhoz, ki a lángoló tekintet elől szemeit földre szegezte, — de annyit mégis meg kell jegyeznem, szép asszony, hogy szemeid egy pillantása gyarló fejedelmi szivünkkel hamarább elajándékoztatná egész Erdélyországot, mint a legczifrább aranyos betűkkel irott kérelem, ha mindjárt azt maga a török vagy német császár sajátkezűleg irná is.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

— Nagyságod naponként annyi szép szemet lát körében — mond Kornizsné — hogy a radnóti házi asszony szemeinek ilyes hatását bátor vagyok kétségbe vonni.

— Hogyan? — kérdi hévvel a fejedelem — ily női szemek nem vették volna észre, hogy azon pillanat óta, hogy Vásárhelytt először láttalak, hódoló raboddá lettem? Nem vetted volna észre te asszonyok legszebbike, hogy radnóti látogatásom oka nem egyéb, mint hogy ez angyali tekintet verő fényében boldog legyek, hogy egy mosolyt egy remény — egy üdvadó mosolyt lessek el e szép ajkakról?..

E megtámadás már sokkal erősebb volt hogysem Kornizsné befelelhesse: azért jobbnak látta a beszédet másra vezetni.

— Szabad figyelmeztetnem nagyságodat, hogy a vadászok epedve várják oda kinn szeretett fejedelmöket, kinek kedvéért az egész rendezve van?.. Az agarak azóta rég felverték az első vadat, melyet szabályszerint az ünnep hősének kell elfogadnia?

— Ily könnyü szerrel nem sikulsz ki kezeim közül szép Kata. Mit nekem a világ minden vadászata, vada és élvezete: azok öszvege fel nem ér egy ily szemrehányó tekinteteddel. Hát még aztán ha e szép szemeket kissé kegyelmesebben emeled a szegény fejedelemre, ki e pillanatban Erdély leggyönyörűbb asszonya előtt hajtja meg térdeit.

S Bátbori Kornizsné kezeit megragadva, csakugyan féltérdre ereszkedett.

— Az istenért! Mit tesz nagyságod, — mondja rémülten Kornizsné — ha valaki benyitna és nagyságodat ily helyzetben találná!.. Hova lenne nagyságod fejedelmi tekintélye s Kornizsné jó hírneve?

— Mit nekem tekintély, mit nekem hír név? Egy csókodért megválok koronámtól, s ha te enyém vagy, szétfoszlik előttem a világ, az emberek öszszeségét nyomorult féreg csoportnak tekintem.

— Mindenre a mi szent kérem nagyságodat, keljen fel — mond Kornizsné — a legnagyobb zavarban — különben kénytelen leszek azt az illetlenséget elkövetni, hogy fejedelmi vendégemet magára hagyjam s elszaladjak!

Ezzel csakugyan sikerült kezeit e fejedelmeiből kiszabaditani s kételkedve állt ott, elsiessene, vagy maradjon? Melyik lesz alkalmasabb a botrány kikerülésére.

A fejedelem e késedelmet ostroma sikerére magyarázta s felugorva, szenvedélyesen karolta át a szép nőt, ki a női önérzet teljes méltóságával igyekezett a szenvedélyes férfiut lefegyverezni.

— Nincs emberi, nincs mennyei hatalom — kiáltja a neki vadult Báthori — mely meggátolja, hogy ajkaim ajkaid rózsa mézét ne izleljék... Haljak meg a következő pillanatban bár, de egy pillanatra ott kell, hogy pihenjek e gyönyörü kebelhalmokon!

Kornizsné belátta, hogy itt nem lehet más teendő, mint egy kisebb botránynyal a nagyobbat kikerülni.

Ügyes fordulattal sikerült neki magát a szenvedélyes férfiu karjaibol kiragadni. Ekkor tőle telhető sebességgel sietett az ajtó felé, hogy annak feltárása által ő nagyságát ön feledségéből felrázza, vagy ha nem tágitna, cselédnői között menedéket keressen.

De Báthori még gyorsabb volt, s épen a kilincsre akará tenni kezét, hogy azt leszoritván, felnyitását meggátolja, midőn egyszerre benyillott az ajtó s annak küszöbén Kornizs állott... Kivont karddal? Ó nem. Egy meglőtt nyulat tartott reszkető neje és a felhevülés miatt lángoló arczu fejedelem közé, e szavakkal:

— Nagyságos fejedelem! Az első vad nagyságodat illeti. Kerestem mindenütt, hogy o jogos zsákmányt kézhez adhassam, de egész idáig kellett az első vadászt nyomoznom!

Kornizs szemei szikráztak, de ajka néma maradt s a nyulat oda dobta a fejedelem lábai elé.

Leirhatatlan a düh és megszégyenülés azon kifejezése, mely Báthori arczán e meglepetésre festekezett.

— Ah nyomorult! E szép komédia tehát előre kivolt csinálni?!.. Nem fogom elfeledni!

Báthori elrohant s pár percz mulva paripáján ült vissza kiáltva Jmreffynek:

— Imreffy! keritsd elő embereinket s siess uránunk Tordára!

Azzal mint vihar száguldott előre; nyomában pár bejáróval, s tiz-tizenkét testőrrel, kik készen várták volt a vadászni indulandót.

A Kornizs-pár megkövülve állt ott a tragikomédia szinhelyén, s már a Radnót feletti magaslaton emelkedett a fejedelmi csapattal felvert porfelleg, midőn Kornizsné végre férje nyakába hullt, felkiáltva;

— Boldizsár! El vagyunk veszve!

— Ha ugy is! — mond Kornizs, még most is tajtékzó ajkakkal. — Legalább volt Erdélyben egy férfiú, ki végre borsot tört a kurafi orra alá! Ne félj Katám; megsegit az Isten!

(Vége köv.)

P. Szathmáry Károly.

Vajda-Hunyad vára.

(Képpel.)

Szent romokhoz vezetjük olvasóinkat: a nagy Hunyady János palotájának omladékaihoz. A bájos Erdély délnyugati sarkában, nem messze a Retyezát havasaitól, hegyek között a Zalasd és Cserna folyócskák egybeömlésénél kiemelkedő sziklára épüle e nagyszerű várlak, melynek erősségét nyugat felől a falai alatt ömlő Zalasd mély medre, délről 40 lábnyi árok, s északkeletről a még fodelesen álló nagy Ne-bojsza-torony képezi.

Történetiróink bizonysága szerint e helyen még a hunnok által épitett régi vár romjai léteztek volna, s rólok keletkezett a Hunyad név: a mostani vár és vármegye neve. E romokat aztán a magyar hét vezérek idejében ujra fölépitették; majd a templárius lovagrend birtokába jutván, ezek lakták, de épületjök, mely részben még most is látható omladékaiban, a Ne-bojsza-torony felől — meg XIV-ik században pusztulásnak indult, a rend eltörlésével.

A XV-ik század egyik legnagyobb embere a világhirű hadvezér Hunyady János, ki ezen vidéken született, a hagyomány szerint Zsigmond, a történelem szerint pedig 1438-ban Albert királytól adományban kapta Hunyad urodalmát 60 faluval. Ő épittette fel aztán romjaiból egy a várban most is létező felirat tanusága szerint 1452-ben a hunyadi várat, mely róla neveztetik Vajda-Hunyadnak, megkülönböztetésül Bánffy-Hunyadtól. A hős vezér a legnemesebb góth stylusban épité föl e várpalotáját, mely kedvencz laka lön; itt született László fia, s a nagy király: Mátyás e falak közt tölté gyermekéveit. Mig az apa tábort járva, messze földeken ütte a törököt: magasztos lelkü neje Szilágyi Erzsébet itt oktatá gyermekeit. Bonfinius emliti, hogy a gyermek Mátyás mily áhitattal hallgatá e várban a hegedősök énekeit az Óriás Lóránttól. (Nagy Károly Roland ja, a hires roncevali hős.)

Mátyásról e vár fiára Korvin Jánosra szállott, mint családi birtok, erről özvegyére, majd ennek második férjére Brandenburgi Györgyre. Falai még Mátyás alatt 1480-ban javitáson mentek keresztül, mint a kapu feletti évszám mutatja. A Hunyadyak hős családja kihaltával is csupa hős nemzetségek birtokává lön e vár, — valódi sasok fészke. Ugyanis II. Lajostól a hires enyingi Török-ök kapták, s ekkép birta János király nagynevü hadvezére Enyingi Török Bálint. Ennek fia János lakását is ide tette át, s nem egy izben keményen megverte innen a dúlni járó török dandárokat. Egyik diadalát, — melyet a közel Déva alatt vivott, — Tinódy Sebestyén is megénekelte. Ezen időben ismét védelme lön a körüllakó vidéknek, mint volt a nagy erdélyi vajda: Hunyady János korában, a ki legutolsó nagy ütközetére a nándor-fehérvári harczra is innét indula ki.

De az enyingi Török-ök vitéz nemzetsége is kihala. Bocskay alatt azonban a vár megint egy örökhirü nagy magyarra, Bethlen Gábor későbbi fejedelemre szálla. Ez 1619-ben kiujittatá, sőt egy részét ujra épitteté; erről is tanuskodik még egy felirat. Bethlen Gáborról testvérére Bethlen Istvánra jutott; ennek egyik leányát gróf Thököli István vevén nőül: Hunyadvára ismét egy nagyhirü hősre István gróf fiára Thököli Imre fejedelemre jutott. E szerencsésb végre méltó férfiú a karlóczi (Karlovicz régi magyar neve.) béke után, mint tudjuk, Ázsiában tölté élete napjait; javai — közöttük Hunyad is, — a kir. fiscus által lefoglaltattak, és azóta állami tulajdont képeznek. II. Rákóczi Ferencz alatt visszakerűltek ugyan nehány évre régi urok, majd ennek végrendelete értelmében mostoha-fia Rákóczi kezére: de a szathmári béke után megint a fiscus tette reájok kezét.

Ez idő óta a pompás vár mindinkább elhanyagoltatott, mignem Ferencz császár Erdélyben utazván, megszánta romban heverő állapotát, s parancsot adott fölépitésére, és ez meg is történt. A hősök tanyáját aztán vasbánya termékek raktárának, majd a Bach-sistema alatt cs. k. járásbirósági hivatal helyiségeknek használák; azonban ugyanezen időszakban — erős gyanu van rá, hogy gyujtás következtében, — meggyúlt és leégett; s most ujra romokban hever, és mindinkább pusztul, a hazának méltó bánatára. Vele is egy nevezetes történelmi emlékünk, épitészeti remekünk enyész el! — Csak a Ne-bojsza („Ne félj!") torony van még tető alatt, mert hozzá a távolabb fekvése miatt a tűz nem hathatott el. E torony boltozatos folyosó által van a várral összekötve. Magába a várba oszlopok által tartott magas vashidon juthatni be; balra a régi kinzóterem és börtönök, odább a kápolna s lakosztályok vannak, továbbá ama kerek torony, mely vörös-tarkára volt festve. Jobbra a nagy lovagterem a magyar vezérek és királyok arczképeivel, Attilától kezdve; az emeletben hasonló nagy terem, de ujabb időben három szobára osztva. A lovagterem boltozatát három márványoszlop tartja; e terem 15 öl hosszu, az oszlopok 3 öl magasak. Mindenütt az egész várban müvészi faragásu oszlopfők, czimerek — köztük a Hunyadyak hollós czimere is — stb. láthatók; fáj az embernek a lelke, hogy mind e müemlékek hovatovább elpusztulnak. A délkeleti oldalon fenn a bástyán még Szilágyi Erzsébet virágos kertjét is mutogatják. — A Ne-bojsza-torony alatt volt a kaszatömlöcz.

Tolnai Lajos költeményei.

— Pest, 1865. —

(Folytatás.)

A csőszház-ban, mely tulajdonképen csárda volna, mert szomjas vendégeket is szivesen lát, s igy látnivaló, hogy kissé gyanus hely, mig az öreg csősz a kemenczesutban szunnyad, menyecskelánya piczi gyermekével vesződik, mert az nem akar alunni; hogy csókolgatja a jó anya, hogy sir vele, rajta. Hol az apa? önkénytelenül kérdeznők. Végre a gyermek elalszik; nem az anyja: az asztal sarkára borul, s olyan keservesen zokog. Hol a férje, vagy bár szeretője? szeretnők tudni. De végre a szelid álom. az

„— béköt mindeneket."

Milyen álom! azt, ki most úttalan kujtorog, betyár zsivány férjét, karjaiban tartja ölelve, s az elmúlt szép esztendőkből sok jó megkerül, mig a szegény asszony boldog-édesdeden alszik. — De tarthat-e ily csalóka álom soká? Egy kis zaj felveré, felugrik, valaki jött tán, valaki megverte tán az ablakot: — csak a szél. S mi képet varázsol elébe az? — mi mást: mintha a kútgém, a mint meglódúl, akasztott ember volna, — az ő zsivány ura, ki előbb utóbb e sorsra jut bizonyosan!

A másikban egy stiria-országi szegény mesterlegényt valami árokban nyom el a fáradság, betegség, ugy fekszik ott, rongyaiba összeesve, mint egy csomó rongy-lom. De egy jó leány megleli, beviszi, s a jó emberek ágyat vetnek neki; hogy ne, nekik is van egy bujdosó fiuk, idegen országban katona. A szegény vándorló azonban haldoklik; s csak egy kérése, van, hogy kedvesét, szülőit, a messzi országba, tudósitsák haláláról. Szabados Zsuzsika, a könyörű leány irja a levelet, félig a mint a haldokló diktálja, félig magától; azt irja magától: ne búsuljanak, szépen eltemetik ők, meg is siratják az idegen legényt, mintha testvér volna. Hogy ne, az ő testvére is ugy bujdosik, tán ilyen sorsra is juthat!

Két meginditó történet, egészen a legegyszerűbb, de legbensőbb kedélyvilágból. Ott a fáradozó, de nem türelmetlenkedő anyát, a szenvedő

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

de nem zúgolódó hű feleséget látjuk, ki betyár urától elhagyva, keservesen sirva alszik el, szerelemsugallt édes álmat lát, melyből, hogy a vádnak még árnyéka se legyen benne, a való szomorú képe is eltűnik, s egy boldogabb, már csak ábránd – mult varázsának enged helyet: és ijedve ébred fel, hogy a mitől titkon fél és reszket, a természet ijedelmes káprázatában teljesülve képzelje. Emitt a testvére után aggódó, végette oly meleg részvétre gyűló ártatlan leány, kinek ugy látszik még szeretője sincsen, különben nem engedhetné szivét oly egészen a testvéri érzelemnek át, felolvasztva e tisztán emberi kép a jó magyar nép vendégszerető, részvékeny, jótétre hajlandó jellemébe. Mélyen a sziv közepéből kikapott, s rendkivül erős kézzel, biztos vonásokkal, ritka gyöngédséggel festett két kép! S mily genuin (sajátképi) balladai alkotások! Kivált az utóbbit, a nép alkotó szelleme, finom költői érzéke nem csinálhatná meg jobban, nem másképp. Benne minden t ö r t é n e t s minden e s z m e i, — minden v a l ó és minden s e j t e l m e s; a vándorló legény a mint elesve ott fekszik, hogy alig tudni: rongy-e vagy ember; a leány a mint oly szépen biztatja, pedig látja, hogy ügye halálos, mint az ily beteget szokták; a mint beviszik; a mint

„Éjfél után sebes eső kerekedik;
Fölveti a legény — üveges szemeit;"

a mint levelét diktálja is, nem is; a mint a jó leány kiegésziti azt, oly szépen, oly nemesen, oly igazán. A csőszház, ha balladai alkotása nem oly kézzelfogható is, annyival megragadóbb még, mennyivel az anyai s női érzés és szenvedés mélyebb, meghatóbb a testvéri aggodalom indulatinál, gondoskodásinál! különben ebben is eléggé kiemelkedik, az elalvás, az álom és az ébredés mozzanata, hogy azt egészen bevégzett alkotásnak mondhassuk.

De tán legtökéletesebb Tolnai balladai alkotásai közül, minden esetre sajátosságával legmeglepőbb, A m o s t o h a l e á n y. Irodalmunkban, e műfajban kevés versenyezhet vele, alig egykettő, ha felülmúlja. A szegény mostohaleány sorsa áll itt előttünk, kinek bizony szintoly kevéssé virulhat boldog sors, mint a hogy a csetebodza bokron rózsa nem nyilik. Szeretője volt a szegény Kenderesi Sárinak; de vesztére lett a szerelem; mostohája megirigyelte tőle s megölte, szétszaggatta és kutba vetetette. Ezt az igen egyszerű, szomorú történetet, melynek igy magában kevés érdeke lehetne, a kenderáztatónál egyéb énekek közt dalolja el a leányok egyike. S most jő a ballada igazija, költői része. A mint a daloló lány elvégezte dalát: nem türheti a tóban, a kigyós szigetben egy csunya béka, — a boszorkány mostoha az, ki békává változott, — s ellene kiált és gyalázatosnak mondja a leányt, egész világ tudtára apellál, azért ölte ő meg. — De a mint végzi rágalmas mondását, közel egy gyönge fűzfaágon megszólal egy kis madárka, az ártatlanul megölt szegény leány lelke az, ki ártatlanságát erősiti, s a gonosz mostohát vádolja, hogy az elszerette tőle kedvesét, s azért ölte meg őt. — Mily gyönyörű e néphit-szerű felfogás: a gyilkos mostoha béka-alakjában, az ártatlan árva kis madárrá változásában. S ki hinné, e magában oly remek egész, harmincz sorban van, mindenestől előadva, hat, ötsoros versszakban: egyenletes megfelősséggel beosztva: — a két első, a mint a kenderáztató lányok dalolnak, s a sok ujdonatuj nóta közt egyik társokéra, a Pintér Örzsiére fordul a főfigyelem; a két közepső a történet, a mint a lány egyszerűen dalba foglalta; a két utolsó, a béka s a madár feleleséseik. S a mint igy háromszor halljuk a kis történetet, egyszer a daloló leánytól, egyszer a gyilkos mostohától, egyszer a szegény áldozattól, mindig uj részleteket veszünk, s végre az egész tökéletesen és kereken áll előttünk. S mily más igy, mintha csak rendiben, történetileg volna elbeszélve, vagy habár drámai jelenitéssel is. Nem kétkedünk kimondani, hogy e kis balladát a legszebb dán, svéd vagy skót példányok mellé helyezzük, ha nem még tisztesb hely várja saját legszebb népköltményeink között.

Tolnai népballadáiból még egyet veszünk ily részletesb elemzés alá, F e h é r S á n d o r t. E sorok irója ennek ugyszólván készülési műfolyamába legjobban beláthat, mert tudja mi anyagból lett az. S nem követ el indiskreczió t, ha a világosb fejtegetésért azt el is árulja. Egy szabadszállási ember agyonütötte a feleségét, alapos hűtlenségi gyanuból; az asszony szép volt, világra való volt, rosz volt. A nép nótát csinált reá. Abból a nótából való ez a két sor is:

N. N. jaj be hires leány volt,
De még mikor az anyjánál virág volt.

Isaszegi templom.

(L. szövegét a 16-dik oldalon.)

meg ez a két sor is:

Vasat vertek két kezedre, lábadra,
Ugy kisér föl két vármegye hadnagyja.

Tolnai igy találta készen a történetet s a nótát; ebből csak az itt idézett sorpárt tartotta meg, meg még egykét rövidebb kifejezést. A történetet is egészen ujra költötte. Gyermekeket ad a rosz asszonynak, kikről a nótában szó sincs, (mert valóságban sem voltak,) — s bűnét a hűtlen feleségéből a hollószivű anyáévá feketiti, ki gyermekeit éhezni és fázni hagyja; mi e két egyszerű sorban oly meginditólag van szemünk elébe állitva:

„Édes apám, engem ha bétakarnál!"
—„Édes apám, de ehetném, mit adnál?"

A rosz asszony ládája virágos, az árva férj rajta ülve évődik, árva gyermekei közt. A rosz asszony legényekkel mulat egész éjjel; odahallik a kurjogatás, dalolgatás, — a férj mit gondol magába? nagy éles kést rejt a szűre alá. Mikor az asszony hajnalba hazajő, s férje derékon kapja, a mi szoval fogadja, szintoly gúnyos mint keserű, szintoly erős mint való. A gyilkosság, mely eredetileg agyonütéssel, kinzással történt, Tólnainál finom tapintattal, egy vonásban van festve:

Véres a kéz Fehér Sándor kezébe;

s a részletesb festés, a szép asszony leesésére tartva fel, hogy érzésünket ne sértse. — A gyilkost elitélik, de akkor is csak gyermekein töpreng; börtönben ül, ott is azt sohajtja:

— „Verje meg azt a rosz anyát az isten,
Kinek szive, anya szive hogy nincsen."

Látni való, hogy Tolnai itt uj és erősebb motivumot szőtt a meglevőhez, gyülöletesbbé tette a szép asszonyt, ki annyival roszabb, mert anya, nagyobb érdeket keltett a gyilkos iránt, ki nemcsak magát, hanem gyermekeit boszulja meg. — A szerkezetben azonban követett el egy hibát, mivel a nép alkotása mögött nézetünk szerint hátrányban maradt. Az a két sor, mit ő igy ad:

Szentpéteri nagy utczáról fuj a szél,
Szegény Sándor látod látod, mit tevél!

a népnél igy volt:

Gyászba borult kiskunsági nagy utcza,
Gyászkoporsót sirva visznek fel rajta —

s itt a halott van felvezetve; itt van reá mondva, hogy „milyen hires leány volt," s akkor is már szeretőtartó volt; igen, mert egyfelől ifjusága, szépsége, véres halála, természetes részvétet, sajnálatot követelnek, s a koporsó felett egy perczre el kell felednünk, hogy rosz volt, s megérdemelte sorsát; de mintegy itéletül hangzik felette i t t, hogy milyen volt. E szerencsés alkalmat szalasztotta el Tolnai, midőn az asszony halála után, minden átmenet nélkül mondja róla: „jaj be hires leány volt" — mintha maga a költő mondaná; mig a népnótában mintegy a koporsót kisérő nép mondja, mint ilyenkor a halottról s a halálesetről itélni szokás, és természetes.

Fehér Sándor sok szépségei mellett sem tartozik Tolnai legsikerültebb balladái közé, minők az eddig vizsgáltak. De terünket sokkal inkább igénybe vettük máris, mintsem végig igy folytathatnók. Czélunk volt, eszméinek alakitási titkába bepillantani s ezt, azt hiszszük, megközelitők. Mert világosságra hoztuk, mikép Tolnai balladáiban mindenütt egy erős erkölcsi eszme lüktet legfeném, s drámailag tisztába hozott lélektani indokok működnek. Balladaisága annyival határozottabb, mert mindig e g y — de aztán annál erősb, s mély szenvedélyen forduló — mozzanatra fekteti a súlyt s ha hozzá a rávezető történet lefolyását is elbeszéli, azt csak ennek kiemelése végett teszi, ellenkezőleg a drámával, mely nem csak egy, bármily hatalmas mozzanatért (mintegy csattanós jelenetért) iratik. S igy — e szempontból — Tolnai balladái bizonyosan a legtökélyesbek közé tartoznak, mik e nemben irattak. Az előbbiekben részletesen nem elemzettekhez soroljuk még, bár csak futólag emlitve: A z ö r d ö g m e n y a s s z o n y á t, hol a lady Macbeth véres kezére emlékeztető kezdet után, a gonosz nő borzalma a pokoltól s még is oda kerülése, az ártatlan mostohaleány menekülése sirból feljövő anyjának szelleme oltalma alatt, ritka szerencsével s dús eszmei tartalommal vannak kivíve; — a G y ö k é r á r u s t, mely szintén erős erkölcsi érzékkel van tartva, de azt hiszszük, nem válnék sértővé, ha világosabban volna kifejezve a gyökérárus édelgése a menyecskével, igy még kirivóbb volna, hogy felesége, gyermeke csak akkor jutnak eszébe, mikor már késő, a bűn megesett s a büntetés nyomon van;

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

oda, hol a szél a ladikot csapdossa, tépi, bent a gazdája világát éli: — még egy pár sort lehetne tenni, ily formán:

Szellő a ladikot ringatja enyhén,
Úgy ring benn ő is a menyecske keblén;

— ide sorolhatjuk azt a két hasonlót, a későn felébredő lelkiismeret két egymáshoz illő s mégis oly különböző rajzát: A hű feleség-et s a Szépdombi korcsmárosnét, melyeknek közös erényeik mellett azonban azon közös hibájuk is van, hogy igen hosszan van tartva bennök az előzmény, mely a fömozzanatot képező s csak egyszerre megvillanó megbánásra vezet, de mindkettő valódisággal teljes és igazi emberismerettel van festve; ide még Lengyel Józsit is, szivhez szóló egyszerűségében. Ide a Szomorú történet 192. l.; s Virág Lidit 44. l. is; amazt utolsó mozzanata erős és megkapó voltáért, mikor a gyilkos elfut s a kést rengve hagyja a sebben; emezt igaz népies voltáért, — a kis leányra vonatkozólag nem egészen világos bevégzése daczára is.

De ha ennyi szépet és jót örömmel emeltünk ki, nem szabad elhallgatnunk kifogásainkat se, melyeket, — nézetünk szerint alaposan emelhetünk, — nem egy ellen a kötetünkben olvasható balladák vagy a nemüek közül. Szintoly őszinték leszünk erre az oldalra is mint a másikra valánk.

Rabán lovag meglehetősen eltalált hangja daczára sem teszi kedélyünkre azt a mély benyomást, melyre tárgyánál fogva számitva van. Sok van benne, mit tisztán megérteni vagy érzékiteni nem képes az olvasó. Miért van, hogy

„Csak a menyasszony anyja kesereg?"

ki hivta ki Rabán lovagot? mert nem kedvese volt az árny, az azt mondja utóbb: „hivattalak"; micsoda hangok azok, melyek éji utjában meg-megállitják? Hogy jutott a leány a Balatonba? Hogy mondhatja, hogy: „ugyé nem leszel hűtelen?" holott ő külde érte s tudta hol van? — A költemény csak úgy érthető, hogy a menyasszony anyja, hogy leányának szerezhesse meg a lovagot, ölette meg a leányt. De elég-e ennek kifejezésére az, hogy: ő egyedül kesereg; s ez csak oly gyanitás részünkről, mit kénytelenségből koczkáztatunk, nem tudván másképp érzeni, de erre sem levén kellő alapunk.— Aztán az egész oly igen viszhangozza egy csomó ismeretes északi ballada tárgyát, hangját, hogy csaknem utánzásnak mondható; az eredetiségnek mindenesetre nagy hijával van.

Az első lapról az utolsóra ugrunk, mert Az éji út tárgya, faja igen rokon a Rabán lovagéval. Érdeme, ugy hiszszük, még sokkal kétesebb. Hangjában sincs semmi a mi megragadna, vagy csak érdekelne is; majdnem oly pongyola, mint a leányt képzeljük a mint a rém elől, féltében, a paplan alá bújik. De ez mellékes. Hanem az már sérti érzésünket, izlésünket s minden felfogásunkat, hogy egy döbbentő „Lenore-történet" — a „Szegény tatár"-féle adomától kölcsönözzen epigrammai élt! s pedig nincs különben. A „nohát szaladj!" épen a szegény tatár, más kiadásban; magyarázva az utána csengő günykaczaj által, mely egyébiránt felesleges s olyan, mintha Kisfaludy K. vagy Vörösmarty, ismeretes költeményük után még két ezópi sort vezetettek volna, melyben azt magyarázná mikép érzette a bánkodó férj, azt a gúnyos, keserü felkiáltást. Az ily felfogás eredeti lehet, mint egyik tekintélyes lapunk nevezte is; de bizony eredetisége nem sokkal jobb annál, mit egyszer e sorok irója Vida F. egy versében kiemelt volt, miért ugyancsak meg kelle lakolnia.

Heródes egy név- s fogalom-zavaron alapszik. Más az a Heródes, ki (többi közt) a betlehemi gyermekeket leölette, s kinek sok kegyetlenkedése után félőrültségbe menő önvád s lelkimardosás közt végződött élete; — más ismét az, kit felfuvalkodottságáért, melylyel magát istenhez mérte pompájában s hatalmában, egyszerre megcsapdosott az angyal s férgek eledelévé lön. Vannak nagy példák is, két személy költői-összeolvasztására, megengedem; de itt annak helye nincs. Az angyal megcsapkodása oly sajátlagos valami, mi csak a pompás, kevély, hatalmában örvendező Heródesre, nem a bűnbánat és őrüléstől szaggatott kedélyüre illik. Innen ered az egész költeményen átvonuló szaggatottság sőt logikátlanság, melyet a félszegül fölfogott tárgya által elfoglalt költő nem érzett, de az olvasó mulhatlanul érez.

Hunyadi Mátyás kedves hang; de feltünőleg emlékeztet Arany „Mátyás anyjára" — hangban sőt egyhelyt a szavakban is; aztán semmi sem jő ki belőle. Ártatlan románczkának elfogadjuk; de balladának, hol erősb dolgok kellenek, sehogy sem. Az előbbi megjegyzésre átalában azt is mondhatjuk, hogy Tolnai feltünő eredetisége mellett is, egy-egy reminiscentiától nem tud megszabadulni. A fölebb kiemelt Fakó Péter nótája két végsorát is valahonnan vette. Nem birtunk rákeresni, de tán Hugo Victor végzi igy valamely hasonfajta költeményét: „inkább lennék az a kutya-kölyök, melyet vizbe dobnak, mikor még a szeme ki sem nyilt, mint ez — és ez." S ha ebben az én gyarló memoriám nem csalódik, — pedig alig vélném, — oly erős reminiscentia volna, mely szinte más nak is beillenék. Mi azonban a Fakó Péter fia belső érdeméből keveset von le.

A földönfutó, volt már árva is, tán honáruló is, most meg földönfutó; de tudja isten, semmi alakjában sem birja megragadni lelkünket. Colossalis akar lenni, s csaknem ott van, hogy „du sublime aü ridicule il n'y a qu' un pas;" ismétlés is van benne sok. Jó csak a legutolsó sora, de az csak egy sor!

Egy varróleány, (s mért nem A varróleány?) valami ismeretes, rég fülünkbe csengő hang; hozszadalmas, s még sem birja magát elég elevenné tenni, eléggé beedzeni lelkünkbe. Bár ezen is, mint nem egyen, a kötetben foglalt versek közül, dicséretesen látszik költőnk gondja, melylyel e kiadásba rendezéskor sokat javitott azon, a mint egyes darabok először megjelentek volt; mire nehány meglepő példát tudnánk idézni, de megelégszünk egygyel: a holt vitéz (mely előbb hű leány volt, Nefelejts 1862.) átdolgozva, sokkal, de sokkal jobb; itt a holt vitéz látománya a gyilkosé csak, mig előbb a leányé szintoly határozottan volt, mi hatását megzavarta.

Az apa, darabos, nehéz, jóformán érthetlen. Miért üldözte fiát a zord apa, alig tudjuk képzelni. Hangja is egyenetlen, meg-megzökken. Nem hiszszük, hogy valamely olvasóra kellő hatással lehessen. Épen ezt mondjuk az Éji harczról is.

A két népmeséről, ellenkezőleg, ismét sokkal több jót, mint roszat mondhatunk. Különösen a bakaraszti javasasszony egészen kielégit. Különösen finom s igazán költői, és magas erkölcsi benne az a vonás, hogy a harmadik, ártatlan leánynyal a boszorkány nem is kezd semmi roszat: a szüz ártatlanság önkénytelen, ellenállhatlan hatást gyakorol a romlott lelkekre is. Közönséges felfogásu költő ezt jobban akarta volna csinálni: elpróbáltatott volna a boszorkánynyal mindent, az ártatlanságon megtört volna minden mesterség; az magosan diadalmaskodott. — az ördög pedig megszégyenült volna; — s mennyivel roszabb lett volna igy. Az igen szép és igen jól irt költeményben csak egy hang reminiscentiája bánt ismét. A kuruzslatos

— — — kipp kopp, kipp kopp,
Hallod-e, hogy mit mond, mit mond —

hangjában, ki nem véli az Arany János „Bajusz" históriájának

tik-tak, tik-tak,
Nem hallja, hogy zárat nyitnak"—

hangját hallani? S ha már ily hibakeresésben vagyunk, emlitsük meg azt az aprólékosságot is, hogy e sor:

Gyürü forog, horog koppan —

a közvetlen egymás mellett álló két rimes szó elválasztásával sokkal jobb hangot s egyszersmind egy szép sorközépi rimet is adott volna, igy

Gyürü forog, — koppan horog —

mikor, persze a negyedik sorhoz más rimet kellett volna az örökös „ott van" — helyett keresni.

A Táltos kovács elég jó, és igen szerencsésen elbeszélt mese. Csak azt nem birtuk benne semmiképen megérteni, hogy a szerencsés orvoslás végeztével hova és miért tünik el egyszerre a táltos kovács? s mért bolyong oly szive-verten, — holott tudta, a gyógyitásért mi jutalom volt igérve.

(Vége köv.)

Szász Károly.

Isaszeg.

(Képpel.)

Pest-megye keleti oldalán huzódnak végig a számos helyekről történeti nevezetességüvé vált Cserhát-hegység végső kiágazásai, melyek itt kellemes dombokká alacsonyodva, a vidék szépségét tetemesen növelik. — Gödöllőtől a néhai hires Grassalkovich herczegek fényes lakhelyétől félórányira van Isaszeg, melynek regényes fekvésü, csinos külsejü templomát van szerencsénk bemutatni az olvasónak.

Isaszeg maga is különben csinos kis falu, hegyen völgyön épülve a Rákos vize mellett, mely Gödöllő felől jöve egy hosszukás völgyet képez, melynek végén fekszik a falu, mintegy 1500 nagyobbára katholikus és tót ajkú lakosággal.

Z. G.

Egy vak leány története.

(Angol beszély.)

Késő éjjel van, csend és magány környez. Irószekrényem nyitva, s rajta van még az utólsó levél, — az a levél, a melyre remegő kézzel irta bucsúszavait, s bár ezek mindegyike tőr gyanánt járja át szivemet, mégis bennök találom egyetlen vigaszomat. Nem birom többé a fojtó kínt; kitárom fájdalmaktól sajgó keblemet. E lapokra akarom érzelmeimet s lelkem képét festeni; e lapokon elmondani ifjukorom történetét, melyet tán akkor olvas el szeme, midőn az enyéimet az egykorinál is sötétebb, végetlen éj zárandja le!

De mit irjak? — hol kezdjem? — Emlékezetemből mi nagyszerü események merülnek fel, melyekre a képzelet öltheté varázsszineit? Oh jaj! minden emlékem csak szivemben gyökerezik, szivemből fakad — egy vak leány szivéből. — Oh! mig vak voltam, mi világos képzetem volt teremtőmről és remek alkotásairól, és ugy tetszett, mintha ama csodás sziklatetőn állottam volna, melyről Mózes szemlélé egykor az úr dicsőségét. Bár sohse vont volna ki ama merész emberikéz vakságom védő árnya alól. A most körültem ragyogó nap kiszáritá örömeim forrását, s bár mintegy fényes meztől környezve, lelkem éjféli sötétbe sülyedt.

Vakon születtem. — Egy bátyám s özvegy atyám volt, — tehát anya s nővér nélkül valék, — és még vak is! Nincs-e kimondva e nehány szóban a szánalomra méltó függés egész világa? S mégis mindennek daczára alig volt okom érezni mások rokonszenve s könyörületének szükségét. — Atyám gazdag volt, elhalmozott minden kényelemmel, s iránta mi szeretete bőven nyujtá mindazt, mi mulattatásomra szolgált. Fivérem hőn szeretett, s minden idejét szórakoztatásomra fordità, — mert a szemeimet sujtó szerencsétlenség mintegy megszentelt s kiemelt a többi emberek köréből; — legcsekélyebb szeszélyem parancs volt, az egész ház vidámságomat és megelégedésemet igyekezett megszerezni. Az ég — tán hogy kárpótoljon mostohaságáért, — csinos külsőt adott, ezt gyakran hallám környezetemtől, s miután atyám választékosan ruházott, — boldog gyermek voltam, s ha a szánakozó „szegény" szót oly gyakran nem hallom, ugy nem is gyanitottam volna, hogy az emberélet legédesebb örömeitől s reményeitől örökre meg vagyok fosztva. „Szegény világtalan kis gyermekem" szokta volt mondani atyám, ha külső dolgairól hazatérve ölébe zárt. „Szegény kis testvérem" szólt bátyám, — s mégis, még is akkor mily boldog valék! A kertben mily fájó örömérzet fogta el szivemet a kedves virágok illatdús lehelleténél, mily bársonyos volt puha szirmaik tapintása, s a fák ágai közt a szellő nyögésével zengő aeolhárfák, mint távol egekben éneklő angyalok ájtatos kara, oly lágyan, édesen hatottak élsovár füleimbe. Azután a madárkák, mily elragadtatással figyeltem, midőn a természetnek e szabad énekeseinek, az úr szárnyas dalnokainak csattogásától viszbangzott a hűvös berek! Mindezekből alkoték magamnak egy képet a természetről, mindez oly nagyszerü volt, — de legmagasztosabb, legélvezetesebb volt a zene. Minden előttem kedves tárgynak fogalmát zenéből alkotám; ez lévén szen-

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

vedélyem, ehez volt különös hajlamom is. Mindazt a mivel csak a művészet pótolhatja a természetnek hibáit, igyekeztek hatalmamba juttatni, s igy rövid idő mulva a zenében tanusitott haladásom csodálatra gerjeszté mindazokat, kik nem tudják, mily finom tapintattal birnak a vakok.

Szeretek eltűnt gyermekkoromon tünődni, mikor még akadálytalanul csergedezett ártatlan örömeim patakja; — de jaj! már közel forrásához rejtőzött a kigyó; s van-e ember, ki tisztán élvezheté örömei édességét a nélkül, hogy annak mérgét is ne szivta volna?! —

Legelső bánatomat fivérem okozá. Vezetőmnek, egyetlen társam s barátomnak egy távoli tanintézetbe kellett utaznia, s egy ideig ugy tetszett, mintha egészen árván s egyedül állanék a nagy és sötét világban; mert atyám nyilvános ügyekkel levén elfoglalva, csak rövid esti óráit szentelheté vak gyermekének. Ő sohasem hagyott föl azzal a reménynyel, hogy még egykor meglátandom a fölöttem ragyogó napot, s már igen zsenge koromban gyógyittatá szemeimet, de sikertelenül. Az akkor szenvedett kimondhatlan fájdalmak következtében szerfölött rettegtem minden uj kisérlettől; annak csak legtávolabb emlitése is felingerlé gyenge idegzetemet. „Hagyjatok ez árny alatt élni s meghalni, — mondám, — mint azon virágot, mely sötét sziklaüregben virít. Napfény s harmat nem nekem való." Az idő haladt. Egy év mulva Henriknek, — ez volt bátyám neve, — vissza kelle térnie intézetéből. A női kor hajnalán állék, de szerencsétlen állapotom megőrzé lelkemnek azon gyermekiességét, mely sötét sorsomat eddig is oly könnyen tűrhetővé tevé. Ez időtájban történt — — — De miért vonó kezem mintegy akaratlanul e gondolatjelt? miért szoritom kezeimet forró halántékaimra? miért lázadnak fel ösztönszerűleg, s viharos dobogással szivemnek minden erei? — Oh! miért nem maradhattam gyermek? miért nem hagytatok meg vakságomban!

Szomszédságunkba egy fiatal orvos költözött, ki mint ügyes szemész már nagy hirre kapott. Meglátogatott bennünket is; kellemes levén társalgása, atyám szivesen látta, s nemsokára családi körünkhöz tartozónak tekintette. Pályája választásában csupán emberszeretet vezérlé, s a nemes vágy szerencsétlen szenvedőkön segithetni. De bár egészen a tudománynak szentelé magát, még sem szünt meg tisztelője lenni a müvészetnek, a lelki élvek eme szülőanyjának. Kedvelé a költészetet, s különösen szenvedélyem tárgyát — a zenét. Ajkairól hallám hangzatos szövegeit a legszebb dallamoknak, s midőn a billentyűkön tévedező ujjakkal kisérém dalaim: csengő hangja átható édesen egyesült az enyémmel. A kertben keze mindenkor kész vezetőm s karja támaszom volt. Ő szakitá számomra a legillatosabb mezei vad virágokat, s legpompásabb üvegházi növényeket, s midőn leirá azoknak megfoghatlan szépségű színeit s ezernyi alakjait, — csak akkor fájlaltam vakságomat. Im e könyvbe gyüjtém mindenkori, — bár rég elhervadt — ajándokait. Emlékezem még azon szavaira, melyeket e csokor átadásánál mondott: „Tapintsa — ugymond, — e magas szárat, mily sima, egyenes, s alig hajlik meg virágjának könnyü terhe alatt; ez liliom. Egy patak mellől szakitám, midőn annak fényes tükre fölött hajlongva nézé hófehér, viaszos szirmainak visszatükrözött képét. Vigyázva érintse e vad rózsát; igy óvja Isten az ártatlan szépséget a vad támadások ellen. Cecilia, nem kivánná látni e virágokat?" „Oh, igen, igen, de még inkább vágyom látni azoknak arczát, kiket szeretek: — atyámét, bátyámét. Az ember, mint mondják, alkotója képére van teremtve, s arcza magasztos lehet." „Oh, — folytatám lelkem mélyében, — mily isteniek lehetnek e barátom vonásai, ki szivembe eddig ismeretlen kéjérzetet csepegtet, s kinek csak közelében lehetni is már előéldelete a mennyei boldogságnak." Ekkor először merészlé emliteni, hogy vakságomat nem találja gyógyithatlannak; elmondá, hogy minden idejét szemeim tanulmányozására forditva, ebbeli meggyőződése biztos. „És ha gyógyitásom nem sikerülne, — mondá továbbá, — ha kezeim nem volnának képesek szeme homályos csillagát fényre deritni, akkor — folytatá növekedő hévvel, — engedje, hogy egész éltén át vezetője maradhassak lépteinek, kisérője, társa, homályos pályáján. De ha sikerülend drága szemeibe fényt s világosságot oltanom: jutalmul legalább csak egy elismerő tekintetére méltasson, s én lábaihoz teszem életemet." Álmodtam-e? vagy valóban hangzottak e szavak, melyek kéjes rezgésbe hozták szivem minden indulatjait? Én hozzám szólott-e — a szegény vak leányhoz? Én birnám szerelmét az emberek legnemesbikének? Viszonozná-e azon érzelmet, melyet már saját keblem mélyében régóta sejték? — Eddig azt hivém, hogy csak szánakozik rajtam, hogy könyörületét, s tán rokonszenvét nyertem meg; — de hogy oly tisztán, oly hőn szeressen, mint azt szavaiból hallám, azt szivem ép oly kevéssé remélte, mint most a nagy öröm súlya alatt majd megszakadt. Szerelmének kincse tiszta fénynyel csillámlott fel lelkem éjjelében, s én e kincset mélyen rejtém szivem szentélyébe.

* * *

Soha sem fogom elfelejthetni azon pillanatot, melyben az első sugár megszakasztá szemeim hosszas éjjelét. Egy gondosan befüggönyözött szobában tőrtént ez. Atyám, egy nőrokonom s Clinton — imádott orvosom — vettek körül. Gyenge s halvány volt az első sugár, mint a hajnali szürkület, de kelő napomnak lön hirnökévé. Tüstént beköték ugyan szemeim, de azon hetek alatt, melyeken át még sötétségben kelle maradnom, emlékezetemben még mindig fölcsillámlott ama kétes fény. Annak pillanatnyi világánál egy térdelő alakot sejték látni, összekulcsolt kezekkel, fölemelt fővel, halvány s méltóságteljes vonásokkal — később megtudtam, hogy ez atyám volt, mert már a következő perczben ugyanazon alak kebléhez szoritott, s zokogott, mint egy gyermek. Mig egy másik alak állt melettem, szelid s édes mosolygású arczczal, bő ruhában, — lehajolt hozzám, s mig az első világosságsugárnál is fényesebb tekintettel mosolygott rám. Csak lassan s fokonkint szokhattak szemeim a világossághoz, és midőn végre kivezettek elhomályositott szobámból, midőn először tekintettem körül a nyári pompájában diszelgő természetben, midőn láthattam a végetlen égboltozat átlatszó azurját, a napot magasztos ragyogásában, s a reám mosolygó virágok tarka szineit: lecsukódtak szemeim, nem birván el egyszerre ily nagy dicsőség látását. Nem is kisértem meg azon érzelmeim ecsetelését, melyek kedvesem első megpillantasánál árasztottak el. Vakságomban alkotott fogalmam nem csalt; a világon nálánál szebbet nem ismerék; édesebbet nem képzelhetek. Oh! ki egykor vak volt, képes felfogni mindennek édességét s fogja megitélhetni az elragadtatást, mely egész valomat eltölté. Teremtőm után megmentőm, kedvesemnek tartoztam a legnagyobb hálával, s bizonyára nem vétek, ha reá alkalmazom az Irás szavait „Ő mondá: legyen világosság, s lőn világosság."

Házunk egészen megváltozott. Atyám számos barátjait gyüjté maga körül, hogy osztozzanak örömében. Bátyámat hazahivatá. Folytonos vigság uralgott egész környezetemen; csak én — bár királynője ezen ünepélyeknek, — maradtam ezek középett hideg s néma, nem tudva érdeket mutatni az iránt, mi nem vonzott; folytonosan egy gondolatba valék merülve, s már ekkor tapasztalám jeleit azon szenvedélynek, melynek lángjai később fölemésztettek. — Clinton, gondos és figyelmes felügyelőm lőn, ki minden lépten kisért, minden veszélytől gyöngéden óvott; ő bár csendes volt, mint egyébkor, mégis osztá a köz örömet s barátságosan viszonzá a nyájas mosolyokat, melyekkel minden oldalról találkozott. Kedvencze volt minden társaságnak, s tudott az emberekhez alkalmazkodni, nem hiu tetszelgésből — hanem szivjóságánál fogva fényt s jótevő meleget terjesztve körében. S már ekkor, ez első időszakban voltak pillanatok, melyekben sajnáltam vakságomat, s óhajtám, bár soh'se ismertem volna meg édes mosolyait, melyeket egyedül magamra kivántam lánczolni. — Henrik egykor, — midőn mélázva lapozgaték hangjegyeim között, mig zongorám néma maradt, mert Clinton nem volt oldalamnál — halkan suttogó füleimbe „Kedves Ceciliám, ne áruld el annyira Clintonnak túlságos hatalmát fölötted. Alig van férfi, kire azt kizárólagosan bizni lehetne, mert mi kissé hálátlanok vagyunk; te kedves nővérem, koránt sem ismersz bennünket annyira, mint mi egymást. Szeresd Clintont, ezzel tartozol neki, de korlátozd szenvedélyedet; saját magad, s Clinton szerencséje s jövendő nyugalmára kérlek ne engedd tulcsapongni tiszta szerelmed lángját." Szegény bátyám, mi kevésbe vettem testvéri intésedet; de mikor is hallgat a sziv az ész tanácsaira? vagy mikor fogja azt tenni? — Egybekeltünk. Egy divatos és izletesen butorzott ház lakosa lettem, melynek egész berendezése iránt ami figyelemről tanuskodott, s boldogságomra és megelégedésemre czélzott. A függönyök és szőnyegek kellemes zöld szinűek voltak, gyönge szemeim kiméletére, — oh! éltem jótevője, kedvesem, férjem! bár visszavarázsolhatnám esküvőnk pillanatát; vajha az átélt boldogtalan idők után ismét oldaladnál tölthetném napjaimat azon bár késő meggyőződéssel, hogy mily igazságtalan volt szenvedélyzaklatta szivem ellened hozott itéletében! Boldogok voltunk — egy ideig. Visszavonultunk a nagy világ zajától, mert szerettem a magányt, s férjem mindenben, miben csak teheté, kedvemet kereste. Már ez is meggyőzhetett volna arról, hogy ő jobban szeretett az egész világnál. Napközben keveset volt ugyan velem, számos betegei gyakran messzire hivták el mellőlem, — de az est, az egészen enyém volt; az képezé tulajdonképi napját szivemnek s szemeimnek, melyeket a nap fénye még mindig vakitott, sértett. De ha ezüstös sugaraival s szende fénynyel úszott a hold az esti égboltozaton, s körülte fölragyogtak a csillagok milliárdjai: akkor bizton tágultak ki szemeim, s mélyen tekinték a természet talányos ábrázatába. Clinton jártas csillagász volt, megtanitott ama fényes égi vándorok neveire, s megismerkedtetett mindazzal, mit a tudomány a természet titkaiból elleshetett. Tökéletesen ismeré az ókor történetét, s ajkai ép oly bőven csepegteték az ismereteket tudni vágyó lelkembe, mint mily mohón gyüjté egy régi tündérregében a szegény leány a kelet drágaköveit.

(Vége köv.)

László Zsigmond.

Jávai temetés.

(Képpel.)

Java, a keletindiai szigetek legszebbike, és a világ országainak egyik leggazdagabbika, fekszik az 122° 20′ és 133° 30′ keleti hosz. és 5° 52′ és 8° 46′ déli szélesség közt, és nyugoton a Sund szoros által Sumatrától, keleten pedig a Bali-szoros által Bali- vagy Kis-Jávától vétetik el. Földterülete 2326 és a körülfekvő kisebb szigetekkel együtt 2445 négyszeg mérföldet tesz. Éghajlata, mely a lapályvidékeken igen forró, a bérczes és hegyes tájakon hűs, általában véve egészséges, kivéve az északi széles róna-partokat, hol a nagy mocsárok halálos gőzöket terjesztenek, valamint a Gueva-Upas (méreg-völgy) völgyét is, nem messze Baturtól, hol sem növény, sem állat nem tenyész. Az egész sziget mintegy $^4/_5$ része földalatti tűzhely felett áll, és tűzokádó hegyei közül, most is 38 felváltva kitörésekkel fenyeget. E vulkáni képződés oka Jáva rendkivüli szép növényzetének és nagy termékenységének.

Jáva és környéke lakosainak száma mintegy kilencz és fél millió; kik közül 500,000 khinai, 80,000 europai, a többi pedig benszülött.

Ezen benszülöttek mintegy harmadrésze független, a többi pedig Hollandnak felsőbbsége alatt él.

A benszülöttek a Mohamed vallását követik.

Képünk egy jávai temetést ábrázol.

A hulla egy szekrény alaku koporsóba van letéve, melyet a megholtnak legközelebbi rokonai közül négyen visznek vállaikon. A kimultnak két barátja nagy napernyőt tart koporsója felett, az égető napsugarak ellen; osztályabeliek pedig egész a sirig kisérik ki.

A hulla soha sem vitetik templomba; a muzulmanok soha sem könyörögnek a halott felett, azt hivén, hogy ezáltal az isteni végzést mintegy megváltoztatni törekednének. — A halotti kiséret versszakokat énekel a Koránból. — A halott egy mély sirba arczczal keletfelé temettetik.

D—s.

---

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

A nők jogai és erkölcsi szokásai a „beni amer" népnél.

(Werner Munzinger délafrikai tanulmányaiból. Schaffhausen. 1864.)

E német iró igen sajátságos dolgokat beszél a „beni amer" nép családi életéről: olyan dolgokat, a melyek azt mutatják, hogy nem mindig és mindenütt a polgárosodás és mivelődés adja meg a nőknek az egyenjoguságot, sőt megtörténik az is, hogy a nők majd oly túlhatalmasok, hogy a férfiaknak kell küzdeni, mig a szép nemmel egyenlő polczra juthatnak. A nők fegyverei ott is azok, a mik nálunk, eljárásuk ugyanaz, csak az a különbség, hogy: a mi nálunk, — hála istennek — csak kivételes, az ott egészen rendes állapot, s mig nálunk csak egyes férjeknek, addig ott az összes férfi nemnek tulajdonai olyanok, hogy a nő szinte hivatva érzi magát az uralkodásra, s eme közleményünkből következtetve, azt hiszszük, hogy, ha egy „beni amer" férj panaszra menne, hogy neje uraságát t e t t l e g e s e n mutogatja rajta (mint ez nálunk Magyarországban is megtörtént a régi jó időben) nehezen fognák oly nevetségesnek találni, hogy azt felnek, a mit az egyszeri biró: „úgy kell neki! látszik, hogy megérdemelte!"

De lássuk magát az irót.

„..... Az asszonyok közt nagy az egyetértés, az összetartás; ha egynek panasza van, a többi segélyére megy s mindenik elmondja véleményét. Természetesen mindig a férjnek kell hibásnak lenni; az egész falu fölzendül. Ez a testületi szellem minden nőtől azt kivánja, hogy — akár szereti férjét, akár nem — szerelmét előtte eltitkolja s vele megvetőleg bánjék. A nőre nagy szégyen, ha férjének kimutatja, hogy szereti. Ez a megvetés a férfiak iránt annyira megy, hogy az asszonyt, ha gyermektelenül meghalt férje miatt panaszkodik, barátnői kigúnyolják. Nem ritkaság, hogy a legtiszteségesebb nők valami kis összekoczczanás miatt férjeiket azonnal a kapufélfánál hagyják s elhurczolkodnak; sokszor ezt csak azért teszik, hogy férjökre rárezzentsenek, sokszor pedig, hogy társaik nyilvános véleményének eleget tegyenek az által, hogy haragot mutatnak. Ilyenkor az egész had egybegyűl rábeszélni, hogy ne menjen el; ha semmi nem használ, vőfélyei közül küldik oda valamelyiket: ennek már nem tud ellentállni. A menyasszony és a vőlegény pajtásai közt ugyanis szilárd, örök barátság létezik, mely minden próbát kiáll; soha nem szabad egymást látniok, de egymás kedveért mindent megtesznek.

A mily kevés szerelem van, vagy látszik a nőben férje iránt (néha egész hónapig is szülei házánál időz s onnét izenget férjének, hogy, ha érdemesnek tartja, jöjjön hozzá) épen annyi szeretettel viseltetik fitestvére iránt, kit mindenkinél többre becsül. Sokszor lehet hallani, hogy a nők úton-útfélen a legilletlenebb szitkokat szórják saját férjeikre, sőt idegen férfiakra is, a nélkül, hogy ezek a kölcsönt vissza mernék adni.

Minthogy csaknem minden vagyon közös: a férj legkisebb lépést sem tehet a nélkül, hogy nejével tanácskoznék s igy nagyon függ ennek kétes beleegyezésétől. Minden rosz szóért, a mi rovásán van, vagyonával kell a férjnek lakolni s talán egy esős, viharos éjet a házon kivül tölteni; mig eszébe nem jut, hogy egy tevével vagy tehénnel lepje meg neheztelő élettársát. Ily módon a nő különsaját vagyont szerez magának, melyhez a férjnek nyulni nem szabad; vannak asszonyok, kik férjeiket ily uton tönkre tették s oda hagyták. A nő soha sem fej; férje jelenlétében soh' sem eszik, s annak nevét csak idegenek előtt ejti ki s napa előtt, mint férje is, elrejtődzik. A háztól, a mikor s a mint tetszik, kijárhat. Sokszor egész napot kinn a szabadban töltenek jó barátságban, közköltségen levágnak egy tehenet s lakmároznak. Ruházatuk, setét gyapjuöltöny és egy darab calicotból áll; inget nem, fejökön csupán egy kis ezüst golyót viselnek; ékszereik csak gazdagabbaknak vannak; mindnyájan szeretik a, többnyire világos szinű üveggyöngyöket, melyekből kezökön, lábokon, bokájokon, nyakukon és czipőjökön kötőket viselnek; a szinek együvé választásában oly jó izlésük van, hogy ez valóban előnyükre válik. — Arczukat csak egészen idegenek előtt rejtik el, sátrukban, mely pedig meglehetősen nyilt, csaknem minden ruha nélkül vannak. — A soknejüség meg van engedve, de e jogot csak a legelőkelőbbek és leggazdagabbak veszik igénybe. A legtöbb megelégszik csupán egy nővel s sokan egész halálukig vele élnek. Az elválás egyébiránt nem jár semmi nehézséggel. A nő férjét egyszerűen elhagyhatja; felszedi sátorfáját s haza megy, vagy vádat emel, hogy a rosz bánás vagy hűtlenség miatt elválik. A nők becsületérzése rendkivül nagy. A ki tehát egy nő védelmébe ajánlja magát, az sérthetetlen; nyugodtabban lehet, mint a férfi oltalmában, kiben többnyire kevés a becsületérzés. Egy nő védenczét soha cserben nem hagyja. Általában ugy látszik, hogy ezen nomád népnél a szerepek egészen fel vannak cserélve, mert még a munkában is sokkal férfiasabbnak mutatja magát a nő: éjjel-nappal szövi a pálmagyékényeket, melyeknek árából (leginkább Massuába viszik eladni) az adót fizetik; a férfi a nyájak körül foglalkozik, vagy ha előkelő, a higlig-fák árnyékában hever a sátor előtt.

d—r.

TÁRCZA.

Egyletek és közintézetek.

(M a g y a r t u d o m á n y o s a k a d é m i a.) Január 9-én bölcsészeti és történeti osztályülés. Tagok: nagy számmal, hallgatóság rendkivül nagy. Elnökül: gr. D e s s e w f f y E m i l.

Helyettes titkár C s e n g e r y A n t a l bemutatja a három következő utólagosan beérkezett, de annak idejében póstára adott pályamüvet: V á l s á g n a p j a i; I l m a (mely külföldről érkezett); E r d é l y v é s z n a p j a i. E szerint a Teleky-jutalomra tizenhét pályamű érkezett be, s a biráló választmány feladata eléggé terhes. Birálókul választattak b. K e m é n y Z s i g m o n d tiszt. tag, B é r c z y K á r o l y és P ü k h A l b e r t lev. tagok; a szinház részéről kineveztettek E g r e s s y G á b o r s B e n e d e k J ó z s e f. Ezután helyettes titkár felolvassa a statistikai bizottmány észrevételeit a helytartótanács által közlött urbéri s községi kimutatásokra; egy levelet Krasznamegyéből, mely ottani sirkövekre figyelmeztet, Zombory Gusztáv egy levelét, melyben Budán a hegyek közt talált régi oszlopokat ir le, Asboth Lajosét, a ki tiszteletdíját az akadémiának ajánlja föl, végre Torma Károlyét, a ki felfedezte T ö k ö l y i I m r e n a p l ó j á t a z 1676—78-ki é v e k b ő l, s annak másolatát s más becses adatokat közül az akadémiával. E tárgyak mind az illető bizottmányokhoz utaltatnak.

S z i l á g y i F e r e n c z lev. tag a hallgatóság mély csendje közt foglal helyet, s kezdi értekezését olvasni, melyben gr. T e l e k i D o m o k o s nem rég kiadott könyvét a H ó r a - l á z a d á s r ó l ismerteti. S ezuttal értekező meg is felelt teljesen a közönség várakozásának. Ritkán halottunk fényesebb, értebtöbb előadást.

Meg kell azonban vallanunk, hogy értekező oly szempontokat is állitott fel, melyek nem egészen az akadémiába valók, midőn a mü politikai czélszerűségéről tett kérdést, s szerzője grófi czimére s nagy nevére sulyt fektetett. Mert a tudomány terén sem mágnásságot, sem történeti nevet nem ismerünk, s valakit e miatt gyanusitani épen oly képtelenség, mint magasztlani. — Gr. Teleki történetét regénynek állitja, melylyel ő a valót szembesiti. A Hóratámadás eddigi kutfejeiben igen nagy helyet foglal a hagyomány, a mende-monda; ő hivatalos, hiteles okmányokat mutat fel, s ezzel a kérdések taglalatához kezd: megemliti, hogy értekezése függelékében a Hóravilág irodalmát, s az erdélyi akkori urbéri viszonyok vizsgálatát közli, melynek folytán azon örvendetes meggyőződésre jutott, hogy még akkor is jobb volt e tekintetben a parasztság állapota Erdély s Magyarországban, mint az örökös tartományokban.

Értekező nem osztozik gr. Teleki véleményében az orosz fondorlatok iránt. Oroszország s Austria akkor már egy századig egy ösvényen jártak, érdekeik azonosságát Lengyelország feldarabolása bizonyitja. Az oláh népet igen is miveletlennek tartja arra, hogy azt a panslavismussal, politikai kérdésekkel fel lehessen izgatni. Az akkor bevándorlott parasztok Kiewből csak hazájuk termékenlensége miatt jöttek be Erdély dúsabb havasai közé; a vallásos kérdést nem tartja oly fontosnak, hogy az olábok mozgalmaira befolyással lett volna. Azután áttér József és a kormány magatartására, s azt gr. Teleki támadásai ellen védi. Hóra kihallgatását Bécsben a császárnál alapnélküli hirnek állitja, s lehetetlennek már azért is, mert Hóra németül, József oláhul nem tudott, s gr. Teleki nézeteit czáfolja, pedig ő sem épiti őket egyedül csak ezen egy vitás tényre. József kormányzatának egész légköre, ellenségeskedése a nemesi szabadság, a magyar alkotmány ellen, volt kétségkivül a lázadásnak egyik mellékoka, azt állitja gr. Teleki s ezt maga az értekező, tán akarata ellenére is bizonyitja, mikor azt mondja, hogy József nem volt az első, királyaink közöl, a ki az alkotmány ellen vétett, de az első, a ki jogtalanságát bevallotta. Értekező a közlekedés nehézségét, a polgári és katonai hatóságok közti surlódást okozza, mint az elkésett rendszabályok, a ballépések főforrását. Örömest követnök egész a részletekig az érdekes elbeszélést, melyben b. Preuss és b. Bruckental viszályait s a császár emberies érzelmeit festi, örömest követnök értekezővel együtt Schulz czredes lépteit, ki alkudozni ment a lázadókkal, s táborukba lovagolt, kezet nyujtott nekik, de nem pajtáskodott velök, nem kecsegtette őket képtelen igéretekkel; örömest vizsgálnók Hóra halálának körülményeit, de, megbocsass szives olvasó, a tér szűke nem engedi. Ha lehetne, szóról szóra leirnók végre az értekező érdekes elbeszélését is a kecskeméti szabóról, s az alpári lelkészről, kinek lázadási álmaikra felsőbb helyen akkori időben, ugy látszik, kevesct hajtottak.

G y u l a i lev. tag pár szót mondott gr. Teleki nézeteinek védelmére, s ezzel az ülés, mely tovább tartott másfél óránál, eloszlott. *—y —t.*

Irodalmi és müvészeti mozgalmak.

(T h a l y K á l m á n m u n k a t á r s u n k n a k) nagy szorgalommal és fáradságos kutatással készült művének, B o t t y á n J á n o s történeti életrajzának negyedik és utolsó füzete is megjelent. — Bottyán János jelen negyedik és utolsó füzetével a mü be van fejezve. Ajánljuk az egész becses müvet a közönség pártolásába.

(A „K a l a u z",) Riedl Szende tanár szerkesztősége alatt, ezentúl eddigi tartalmán kivül felsőbb tanodai közlöny minőségénél fogva, a nevelési érdekek előmozditására forditandja fögondját. A „Kalauz" előfizetési ára egész évre 8 ft, félévre 4 ft. Előfizetési pénzek a pesti redout épületbe intézendők.

(A „V i l á g s z e m l e" szerkesztősége tudatja az illető tisztelt egyénekkel, hogy miután ez ujságnak k i a d á s i j o g a körül bizonyos nehézség merült fel, melynek elháritása nehány napot igénybe vesz: a „Világ-szemle" csak a f. év febr. havától fogva jelen meg rendesen; s kéri ennek kapcsában az előfizetés-gyüjtő urakat is, hogy a gyüjtést az ügy ily állásában még a folyó január hó 25-ig folytatni, akkor azonban a gyüjtőiveket akár az előfizetett pénzzel együtt, akár a nélkül a szerkesztői s kiadói irodába (Dorottya-utcza 2-dik szám a kereskedelmi bank épülete) okvetlenül beküldeni szivcskedjenek. Magától értetődik e szerint az is, hogy az első (előfizetési) évnegyed február, martius és aprilis hónapokat s igy tovább, foglalja magába.

(„N é p n e v e l ő k k a l a u z a") czimü nevelési közlönyre hirdet előfizetést S z a u t e r Antal Pécsett. Valláserkölcsi népnevelés, hitelemzés, nevelési oktatás, a gyakorlati oktatás k e z e l é s e stb. képezendik tárgyát a lapnak, melynek előfizetési ára január 10-étől sept. végéig 2 frt. Szegényebb sorsu népnevelők és olvasók fél évre 1 frtjával is előfizethetnek.

(N a p o l e o n c s á s z á r „C a e s a r é l e t e") február vége felé megjelenik. Gerold Károly fia könyvkereskedése Bécsben a császár felügyelete alatt készült német forditás kiadását átvette.

(„C s a l á n", i d ő h ö z n e m k ö t ö t t v e g y e s t a r t a l m u f o l y ó i r a t.) Ily czimü lapot vettünk, melynek felelős szerkesztője: B a l á z s Frigyes. A másfél ivnyi egyes szám ára 30 ujkr.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Jávai temetés. (Lásd szövegét a 17-dik oldalon.)

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Ipar és kereskedelem.

(Az első magyar iparbank czégét) a váltótörvényszéknél már bejegyeztette. A második részvénykibocsátásra nézve pedig küldöttség ment báró Eötvös József intézeti elnök ő mlga elnöklete alatt Péchy Ferencz helytartótanácsi alelnök ő mlgához, ki közreműködését és pártolását igérte az előadott kérelem teljesitésére nézve.

(A pest-losonczi vasuttársulat) hir szerint, 300,000 frtot vett fel kölcsön az angol-ausztriai banktól.

(A biharmegyei gazdasági egyesület) alapszabályaira vonatkozólag, a nagymélt. m. k. helytartótanácstól érkezett rendelet feletti tanácskozás végett, Nagy-Váradon 1865-dik január hó 17-én d. e. 10 órakor a kaszinó nagy termében közgyülés fog tartatni, melyre az egyesületnek tagjai tisztelettel meghivatnak. Kelt N.-Váradon, jan. 3. 1865. Az elnökség megbizásából: Györffy Gyula, jegyző.

(A szegedi kiviteli gőzmalom,) mely ezelőtt 5—600 mérőt örölt naponkint, jelenleg 1000—1100 mérőt képes őrletni 350 lóerőre épült uj gőzgépe segélyével, mindamellett alig tud a nagymérvü megrendelésoknek megfelelni. Nem régiben 2000 hordó lisztre kapott megbizást, mely tengeren Hong-Kongba fog szállittatni, de az egészet el nem vállalhatta. Ebből is kitünik, hogy hazai iparunk e fontos ága milyen kiterjedésre képes, kivált ha a vasuti dijak leszállitása valahára bekövetkeznék.

Budapesti hirek.

(Vadnai Károly és Tury Ida nászünnepélye.) Temesvárról jan. 5-köröl irják a „Honnak" Ma délután 3 órakor vezeté oltárhoz közkedvességü fiatal irónk Vadnai Károly városunk egyik legkedvesebb és szebb leányát Tury Idát. A kocsik hosszu sora vonult a Gyárvárosból a várban levő szerény ref. imaházba, hol annak kitünően derék lelkipásztora tiszt. Dömötör Károly ur megható beszéddel végezte a vallásos szertartást. Esküvő után a vendégek nagy száma ismét a menyaszszonyi lakba Tury Sámuel vendégszerető házához kocsizott, hol szólott a zene, nagy volt a vidámság, mert a központból két szerető sziv boldogsága terjeszté áldásos sugarait. Este 8 órakor volt a nagyszerü lakoma, hol kitünö borfajok mellett kivánták a fiatal párnak boldogságuk tartosságát. Násznagyok valának: Gr. Karácsonyi Guidó és Degre Alajos. Pestről, mind az irdalom és müvészet képviselöi, jelen voltak még: gr. Lázár Kálmán, Simonffy Kálmán és Tóth Kálmán.

(Reményi Ede) már visszaérkezett vidéki körutjából fővárosunkba, legközelebb valószinüleg a zenész-segélyző egylet javára adandó hangversenyben fog fellépni.

(A népszinházi telkek eladása.) A budai városi tanács f. hó 8-án hirdetést bocsátott ki, hogy a lánczhiddal szemközt fekvő ugynevezett népszinházi telkek február 15-én három részletben eladatnak. Venni akarók minden egyes részletért 2000 frt bánatpénzt kötelesek letenni. Ez tehát gyászos vége a budai népszinháznak.

(A Pesti biztositó intézet.) Az illető igazgatóság figyelmezteti a pesti biztositó intézet részvényeseit, hogy a második 50 ftos részletfizetést f. hó 1—15-ig teljesitsék.

(A nemzeti szinházban történt baleset.) A nemzeti szinházban, e hó 8-án, a „Téli rege" negyedik felvonása alatt, egy gáztömb elpattanása félbeszakitá az előadást. Nagy veszély fenyegette e nemzeti intézetünket, a hamuvá égés veszélye, melytől az Isten különös gondviselése mentette meg ezuttal. A nagy dörgéssel történt robbanás két világitó egyént megsértett; egyéb szerencsétlenség azonban nem történt. E baleset intésül szolgálhat az igazgatóságnak a jövőre nézve.

(Az eszék-pesti póstakocsi kirablása,) s a vezetnök és postakocsis meggyilkolásának gyanuja egy jól öltözött városias külsejü ismeretlen egyént terhel, ki, mint a „Hon"-nak irják, a duna-pentelei állomáson ült fel a postakocsira, s magát a belga bank ügynökének adta ki. — A kettős gyilkosságot lőfegyverrel követték el, mert kétségkivül társai is voltak, kik a tett szinhelyén a rácz-almási utnak az országutba szakadása közelében várták. Az anyagi kár aránylag kevés, a főszerencsétlenség az, hogy két ember veszté életét.

(A magyar gazdasszonyok egyletének egy ujabb jótékonysági tette.) Lapunk uj folyamának első czikke a női jótékonyságnak, és kiválólag ez ifju egylet üdvös működésének volt szentelve. Ime, már is alkalmunk van jótéteményeinek számához egy uj adatot csatolni; ugyanis legközelebb tartott választm. ülésében 1000 forintot szavaztak az árvai inségesek javára, s ezen összeget vasárnap, január 8-án már utnak is inditották az alsó-kubini segélyezési bizottmány kezéhez.

(Farsangi mozgalmak a fővárosban.) Beköszönt a farsang, és bevonulását a budai népszinházban, egy nem igen sikerült álarczos bál képében tartotta. A redoutban megfeszült erővel dolgoznak, hogy az e hó 15-ére hirdetett első és szinte álarczos tánczvigalomra elkészüljenek. — A pesti jótékony nőegyesület ez idei álarczos báljáit febr. hó 11-én és 19-én tartandja meg. Gondoskodik az egyesület arról, miszerint e bált a lehető fénynyel rendezze. — Ha jóslatunk azonban nem csal, a jogász-segély-egyleti tánczvigalom fogja elnyerni a dicsőség pálmáját többi versenytársai elől. A rendező és részvevő ifjuság már is folytonos izgatottságban van, mikép tegye a jótékonyságnak szentelt ama estét (január 30.) minél fényesebbé és mulatságosabbá. Ez alkalommal elégtételt fog szolgáltatni az elhanyagolt „kör"-nek is, és e szép nemzeti társas táncz ismét vissza lesz helyeztetve régi jogaiba!

Vidéki hirek.

(Jótékony tánczvigalmak.) A vidéken is sok helyen készülnek a jótékonyság nemes czime alatt mulatni és tánczolni.

A kolozsvári nőegylet két álarczos bált fog rendezni a farsangon, egyiket f. hó 26-án, másikat február 13-án. Háziásszonyul b. Bánffy Albertné kéretett fel.

Az ungvári casino a felföldi inség enyhitésére egy sorsjátékkal összekötött bált rendez február 5-én.

A nagy-kállói casino is a farsang folytán három tánczvigalom adását határozta el az ujonnan megállapitott szabolcsi kórház és a városi sétatér javára.

(Képessy szegedi asztalossegéd) a „Szegedi H." szerint 20 év óta bolyongott a széles világon, és először most tudat magáról, Syriából levelet küldvén utlevele megujitása ügyében.

(A szabolcsmegyei kórház) e hó 5-én adatott át a szenvedők használatára, egyelőre kilencz ágygyal; de a nemes czélú intézet iránt mutatkozó meleg részvét, remélhetővé teszi, hogy az minél hamarább tetemesen fog gyarapodni. A felső tiszavidéki gazdasági egylet az emberszerető czél elérésére egy ágy-alapitványnyal 1000 frtban járult.

Nemzeti szinház.

Dec. 3. Tell Vilmos. Jó előadás. Gyenge közönség. Ennek okát könnyen értheti az, ki ismeri viszonyainkat, s tudja hogy többek közt a nemzeti szinház háta megetti lovardában hatvan ló adja elő Ördög Robertet. Egy szakértőtől hallottam, hogy ez operalovasok nem is tudnak lovagolni, mi abból is kitetszik, hogy a zablát igen megszoritják, s tehát csak olyan lovasok, mint a mely zongora-virtuoz a könyökével igen hadonáz. Én a lovaglás művészetéhez nem értek, különösen a jeleni társulatot nem is láttam, s nem is akarom látni, mert már régóta azt tapasztaltam, hogy a ki egy lovardát látott, minden lovardát látott. De azt bizton állitom, hogy Ördög Robert s a hatvan ló sokakra nézve nagyobb látvány s delejzőbb erővel bir, mint Rossini és Tell. Egyik tekintélyes napi lapunk is lehet erre egy kis befolyással; mert a minap kedvezőleg nyilatkozván e lovardáról, azt látta benne, hogy versenyez a nemzeti szinházzal, s ebből folyólag buzditotta a nemzeti szinházat: hasonlóan versenyezni a lovardával, s müsorát érdekesebbé tenni. A nemzeti szinház csak úgy versenyezhet Subr úr lovardájával, ha Ördög Robertet nem hatvan, hanem legalább nyolczvan lóerővel adja, s a zenekar tagjait is, elkezdve a karnagyon, legalább katolyapapirból készült lovakra ülteti. Egyébiránt azt hiszem, hogy tekintetbe véve viszonyainkat, minden lap legfőbb helyre teszi a legszükségesebbet, a nemzeti szinházat, s ennek a rovására nem követ el politikátlanságot.

Dec. 5. Álarczos bál. Carina k. a. és Simon úr dicséretesen működtek.

Dec. 7. Bánk Bán. Tömött szinház.

Zene.

Jan. 6-án volt a második philharmoniai hangverseny, a muzeum disztermében. Adták Volkmann Robert második symphoniáját Kemény B-ben; Wagner „Faust" nyitányát; egy magán énekrészt Gluck „Iphigenia Taurisban" czimü dalmüvéből; (énekelte Carina k. a. szinházunk első énekesnője,) s végül szintén Wagnernek „a Walkürök" czimü operájából a harczmentők jelenetét, vagy is, Walkürök lovaglását. — Érdekes müsor, nagy számu közönség. — Volkmann Róbert, kit bátran a jelenkor legnagyobb absolut zeneköltőjének mondhatunk, ezuttal másodszor kisérti meg erejét a symphoniában, az absolut zene e legkifejlettebb müalkatában. Németországban a Hillerek s Lachnerek kimeritettnek s elkopottnak nyilvánitották a symphoniát, s a suite kimüvelésére adták efféle mütétre épen nem termett fejeiket, de minden erőlködésük daczára sem birták a symphoniai, illetőleg a sonata forma hitelét, tekintélyét megdönteni. A suite sem alak sem tartalom dolgában nem állja ki a versenyt, a korszellemet inkább felkarolható symphoniával. Volkmann most is, mint első ilynemü kisérletével, magasztosan, a legünnepiebb köntösben lép a nyilvánosság elé, s méltán vonja magára minden műbarát figyelmét; mert az iránt, a ki már egy lágy D. symphoniát irt, nem lehetünk közönyösek, sőt minden alkalommal nagyobb várakozással lépjük át a hangverseny terme küszöbét. Első symphoniájában az erőteljes drámai hangulat gyakorolt legnagyobb hatást különben is küzdelmes korban élő lelkünkre, s szenvedélytől dagadó hangtenger hullámai ellenállhatlan erővel ragadtak el. Jelen müvében az ártatlanság találó kifejezése az, a mi elbájol, elragad; zajos hangszerelésnek semmi, vagy igen kevés nyoma, s ez itt nem is volna helyén; mert mindenütt virányos réten vagyunk, s a gondatlan pásztorfiu sipolása feledteti velünk az élet ridegségét, s szerzőnk oly biztosan jár a pásztorsaruban, mintha a cothurnust nem is ösmerné. Nagyot hibáznánk, ha jelen müvét az elsőnél csekélyebbnek mondanók, s azt bizonyitnók be ily itélettel, hogy sem az egyik, sem a másik lényegét, jelentését kellőleg fel nem fogtuk. Épen azt kell szerzőnél kiemelnünk, hogy mindkétszer ura volt akaratának: az elsőben egy hatásos drámai képet, a másodikban egy kellemes idyllit adott, s ha csakugyan van előnye egyiknek a másik felett, az csak annyiban elfogadható, a mennyiben inkább birja tetszésünket egy drámai, mint egy egyszerü idylli költemény. Mindenesetre két jelentékeny oldalról tanuljuk ismerni Volkmannt, s hogy ha e sajátságaihoz az érzés tárgyilagosságát számithatja, ugy babérait a dalmü mezején sem kell féltenie. Wagner „Faust" nyitányát ismerjük a szerző személyesen vezetett hangversenyei óta. Wagner — önnyilatkozata szerint — maga is büszke e müvére, s méltán, mert még eddig hangokban egy zeneköltő sem jellemezte Faust önmagával meghasonlott egyéniségétily sikerülten. Dicséretet szavazunk az igazgatóságnak Gluck választásáért, s szintén Carina k. a-nak a müszabatos s érzésteljes előadásáért. A Walkürök teljes felfogásához hiányzik az ezt kiegészitő szinpadi jelenet; azonban a müsorba tett magyarázat igyekezett a hallgatót valamennyire tájékozni, s ugy látszik annyira is tájékozta magát, hogy a darabot ismételtette.

(Rózsavölgyi s társa kiadványai) közt a mult hetekben hirdetett 50 nyitány második kötete is megjelent. Ára 3 forint. Az ily olcsó vállalatok annyival inkább pártfogásra méltók, mert általa az illető mükereskedés képes lesz más hasonnemü vállalatokra, melyeknek haszna viszont kettős leend; egyik a kevesebb áron vásárolt szellemi haszon, másik, hogy ez áldozat nem megy a külföldre. Közelebbről az emlitett mükereskedés Beethoven symphoniáit fogja kiadni négy kézre, Mosonyi átirata szerint.

(Nemcsak Pest, hanem Sáros-Patak) is képes nagyobbszerü zenei müvek kiadására. Fényes jelét adta ennek Forster úr, az itteni ref. főiskola nyomdásza, kinek vezetése alatt jelent meg Ivánka Sámuel — képezdei tanár, — Karénektára és Vezérkönyve. A Karénektár tartalmazza a magyar- és erdélyországi ref. gyülekezetekben használatba vett énekek dallamait sopran, alt, tenor és bassus szólamokra. A Vezérkönyv az előbbinek egyetemes kiadása énekkar vezetők számára. Ajánljuk mindkét munkát az illető tanitók s gymnasiumok, képezdék, vasárnapi énekiskolák és népiskolák figyelmébe. Mindkét műhöz elméleti rész is van csatolva. Ára egy-egy kötetnek 1 frt.

TARTALOM: Hajnald Lajos. R—y. — Egy kalandor. Losonczy László. — Játék a szivvel. P. Szathmáry Károly. — Vajda-Hunyad vára. — Tolnai Lajos költeményei. Szász Károly. — Isaszeg. Z. G. — Egy vak leány története. László Zsigmond. — Jávai temetés. D—s. — A nők jogai és erkölcsi szokásai a „beni amer" népnél. d—r. — Tárca.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

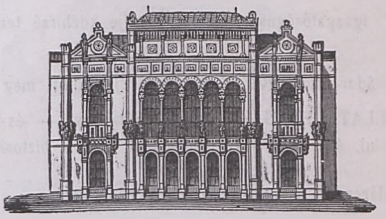

Farsangi hirnök.

Az ujonnan épült Pest városi Redoute-termek bérlőinek van szerencséjük a t. cz. közönségnek jelenteni, hogy a disz és fényben páratlan

Redoute-termek

vasárnap, 1865. évi január 15-én egy nagy, fényes nyilvános

Tánczvigalommal

nyittatnak meg. — A tánczvigalom kezdete 9 órakor.

A nagy zenekar 45 zenészből áll, ELLENBOGEN ADOLF és PISCHINGER A. karmester urak vezetése alatt. — A magyar zenét SÁRKÖZY F. ur nemzeti zenetársasága játsza. — Tánczrendezők: Róka Jani és Perron Frigyes urak. — Étkekről és italokról Mihalek F. és Rapsch Róbert urak, csemegék és hűsitőkről Kugler H. ur czukrász, a virág diszitményekről pedig Fischer Sándor kertészmester ur gondoskodik.

Belépti-dij: Páholy 6 személyre 25 ft, Körszék: (számozott ülőhely a karzaton első sorban) 4 ft, Belépti-jegy a terembe 2 ft.

Jegyek kaphatók: a Redoute irodában (Redout-épület földszint) csütörtök január 12-től kezdve a vigalom napjáig, mindenkor délelőtt 10—12, és délután 2—4 óráig.

Belépti-jegyek a terembe kaphatók még a bálnap délutánján 2 óráig. Pesten: Vértessy Sándor illatszerkereskedésében Kristóf-téren, Rózsavölgyi és társa műkereskedésében uri- és korona-utczák sarkán, Mercse János divatkereskedésében hatvani-utczában, Carl nemzeti kávéházban Józseftéren, Kugler czukrászdájában Józseftéren, Frohner-szálloda kávéházban Széchenyi-téren, Benkert kávéházában király-utczában a terézvárosi templom átellenében, és Wimmer kávéházban a kecskeméti utczában. Budán: Steden vegyeskereskedésében, viziváros főuton, Unger Antal kereskedésében Tabánban, és Müller czukrászdájában a várban.

A bemenet a terembe csak bálióltözékben engedtetik meg.

5. 2—6

Üzlet-változtatási jelentés
és ajánlat.

Alólirt tisztelettel jelentem a magas uraságok és a t. cz. közönségnek, hogy a már 20 év óta a nagy hid-utczában 4. szám alatt fennálló arany-, ezüst- és ékszer-üzletemet mától fogva

a váczi-utczába, ugyanazon házba, Treichlinger ur műkereskedése mellé

áttettem, illetőleg megnyitottam.

Ez alkalommal nem mulaszthatom el a magas nemesség és t. cz. közönségnek irántam 20 éven keresztül tanusitott bizalmáért hálás köszönetemet nyilvánitni azon kérelemmel, hogy becses megrendeléseikkel ezután is szerencséltessenek, minthogy én sem költséget, sem fáradságot nem sajnáltam, hogy e változás következtében megnagyobbitott üzletemet — az e szakmába vágó legizletesebb és legdivatosb *arany-, ezüst- és ékszer-árukkal* ellátva, — Páris, London és Bécs legelső ékszer-árus boltjainak mintájára berendezzem. Ehhez járul még az is, hogy az árakat a legjutányosbra szabhatom, miután műhelyem ugy van berendezve, hogy a legnagyobbszerü munkákat és megrendeléseket is kiállithatja, s igy a legnagyobb városokkal versenyezhet. Mindennemü arany és ezüst tárgyak javitása a legpontosabban teljesittetik.

Tisztelettel **Patits Ferencz,**
aranymüves.

9. 2—3

Uj találmányú

jegyző-laptömb

irodák, házi- és gazdasági használatra. — E 200 lapból álló füzet (Notiz-Block) ára vonalozva 20 kr., vonalozatlan 18 kr.

Kapható **Pozner K. L.** papirkereskedésében Erzsébettér 1. sz.

8. 2—6

PETROLEUM

valódi amérikai és legjobb nemü belföldi, nem gyulandó, kapható legolcsóbban, és pontos fokért kezeskedve, — mindenkor a legolcsóbban.

Nadler J. W. és társa

nagykereskedésében, Pesten, iroda: Nádor-utcza 9-dik szám.

4. 2—8

ad Nro 10688. Cs. k. szab. tiszavidéki-vasut.

Hirdetmény.

A közelebbi debreczeni országos vásár alatt 1865-dik évi január 3-ától bezárólag január 18-áig a jelenleg Czegléd és Debreczen között közlekedő rendes személy-vonatokon kivül naponta még egy második s egyes vonat fog közlekedni oly módon, hogy a Debreczenbe menendő esti 8 óra 24 perczkor *Czegléd*ről, a Pest felé menendő pedig esti 10 óra 29 perczkor *Debreczenböl* indul el.

Ezen intézkedés mellett a Pestteli egyenes összeköttetés s pedig Debreczen felé: a Pestről 5 óra 35 perczkor délután, Pest felé pedig a Czeglédről Pestre 6 óra 29 perczkor reggel elinduló vonatokkal fog eszközöltetni.

1. 2—3 *Az igazgatóság.*

14. 1—12

VALÓDI AMÉRIKAI VARRÓ-GÉPEK
WHEELER és WILSON-tól, NEW-YORK-ból.

A világ legnagyobb és leghiresebb gyárából,
háztartás, iparosok és kézművesek számára,
a gépek jóságáért irásbeli 5 évi jót-állással.

A gépekkel való bánásmód dijmentesen tanittatik.

Fő raktár és árulási hely egész Magyarországon Pesten, József-téren 5. sz. a. az uj négyszög épületben, Dr. Kovács házában.

Ugyan itt van e varrógépekhez használandó varró-selyem, czérna és tű-raktár.

Mindennemü varrógépi munkák elfogadtatnak és olcsón, tisztán s gyorsan teljesittetnek.

Magyarország egyes városai számára bizományok adatnak és kivánatra árjegyzékek dijmentesen küldetnek.

Journal-Anzeige!

NEUER STYX.

Unter diesem Titel bringt die Pester

SONNTAGS-ZEITUNG

vom neuen Jahre ab wöchentlich ohne Preiserhöhung ein humoristisch-satyrisches mit Illustrationen versehenes Beiblatt.

Pränumerations-Bedingnisse: Man pränumerirt im Expeditionsbureau (Elisabethplatz, Nr. 6, 1. Stock Nr. 9.) Ganzjährig mit 6 fl., halbjährig mit 3 fl., vierteljährig mit 1 fl. 50 kr. ö. W. Das **Prämienbild** wird bei ganzjährigem Abonnement unentgeldlich, bei viertel- und halbjährigem Abonnement gegen Entrichtung von 30 kr. ö. W. zu Händen gestellt.

INSERATE aller Art werden auf das billigste berechnet.

Dr. Sgd. Saphir.
Eigenthümer und Redakteur.
Eduard Saphir.
Verleger und Hauptmitarbeiter.

6. 2—2

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

HIRDETÉS.

Az első általános kölcsönös állat-biztositási egylet „**TAURUS**" igazgatóságnak van szerencséje közhirré tenni, miszerint ezen egylet működése 1865. január 1-én életbe lépett.

A pesti főügynökség képviseletével PONTZEN ÁGOSTON úr (nádor-utcza 20. sz. 1-ső emel.) bizatott meg.

Az egylet minden oly veszteség ellen biztosit, mind a mely mindennemü ÁLLATKÓRSÁG — kivéve a lótakonyt — és MARHAVÉSZ által SZARVAS-VÁGÓ-MARHA, LOVAK, BIRKÁK, KECSKÉK és SERTÉSEKNÉL előfordul, és teljes kármentesitést fizet, a biztositási föltételek értelmében.

Minden e tekintetben kivántató felvilágositással a főügynökség és a nekie alárendelt ügynökök szivesen szolgálnak.

Állatgyógytani igazgató:
Dr. Buchmüller Rud., s. k.
Állat-gyógytudor.

Gazdálkodási igazgató:
Poleschowsky Pál, s. k.

„HUNGARIA" biztositóbank.

A Pozsonyban megalakult Hungaria biztositóbank alólirott vezérügynöksége ezennel köztudomássá teszi, hogy ezen hazai biztositó intézet működését egyelőre a tűzkár elleni biztositási téren már megkezdvén, a nagyérdemü közönségnek ezennel felajánlja szolgálatát biztositások eszközlésére

Tűzkárok ellen

és pedig minden néven nevezendő **épületekre**, **butorokra**, **gépekre**, **áruk és gabnakészletekre**, valamint **marha**, **fa**, **széna**, **szalma**, és más ilynemü tárgyakra, a megállapitott, elfogadható és tájékozás végett mindenkor megtekinthető feltételek mellett. A mézei terméneyk, legyenek azok a mezőn vagy csürökben, tetszés szerinti időre, és a legolcsóbb dij mellett biztosithatók.

Épületek rendesen egy évre lesznek biztositva, a ki azonban több évre biztosit, a biztositás tartamához arányositott dijelengedésben részesül.

Tűzkárok, vagy a biztositott épületeken történt megrongálások, melyek a segitség alkalmával történnek, avagy mentési költségek, a káreset megalapitása után azonnal kifizettetnek. — Egyátalában ezen hazai uj biztositó intézet az általa megalapitott intézvényeknél fogva, a nagyérdemü közönséget minden lehető kedvezményben részesitendi.

Az intézetnek 3.000,000 o. ért. forintból képzendő biztositéka, a biztositó feleknek megnyugtató kezességet nyujt arra, hogy a társaság elvállalt kötelezettségeit lehető leggyorsabban teljesitendi.

A Hungaria biztositóbank vezérügynöksége Pesten.

3. 2—12 **Sebastiáni Sándor.**

A franczia-angol illatszeráru-kereskedés

„Vénushoz"

a Kristóf-téren, 1. szám alatt, Pesten,

ajánlja a legjutányosb árakon tökéletesen uj és fris berendezésű raktárát mindenféle férfi- és női piperecikkekkel,

különösen a következő ujdonságait, u. m.

valódi arany-, ezüst- és fehér hajport;
„ Brillantine-hajport;
legfinomabb, háromszorosan tisztitott fehér és rózsaszin rizsport;
„ fehér és vörös arczmázt, mely az arczbőrnek teljesen ártalmatlan, szilárd, por-, folyó és ir-alakban;
„ szemöldmázt, csinos zsebtokokban;
„ érmázt, mely bálokra és estélyekre különösen ajánlatos;
Polissoire pour la beauté des ongles, — körömport a körmök szépitésére, csinos tokokban, körömfényesitővel és körömráspolylyal együtt.
Hajkenőcsöket, olajokat, szappanokat, illatszereket a legfinomabb és legkellemesb virágillatokkal, mint: Acacia, Bouquet, Geranium, Jasmin, Heliotrope, Rezeda, Viola s a t.
Fogport, fogpépet, fogirt, a fogak tisztitására és szépitésére;
szájvizeket, bőrszépitő vizeket, borotválkozó irokat, eczetet, chesnut water hajfestéket, mely a hajak festésére különösen ajánlatos, Sachet-féle szobafüstölőt — a legnagyobb választékban.

16. 1—1 **Vértessy Sándor.**

Előfizetési felszólitás!

„AZ ORSZÁG TÜKRE"

czimü illustrált heti lapra.

Soraink a hazának mivelt osztályához levén intézve, mellőzzük részletesen fejtegetni az illustrált lapok hasznát, hatáskörét, becsét és előnyét.

Egy illustrált lap, tárgyára nézve, a világ bármely hazájában ugyanaz; de szellemére épen oly különböző, mikép különböznek egymástól gondolkodás és jellemre, az egyedek, a nemzetek.

Azért a más mivelt országok illustrált lapjai bizonyos tekintetben még sem lehetnek tényezői a mi előhaladásunknak.

„Az Ország Tükre" uj éven tul, nem mint eddig, minden tiz napban, hanem jelen alakjában egy iven, minden csütörtökön fog megjelenni; mostani rovataihoz még oly rovatokat nyerend, melyek a t. olvasó közönséget a világ és hazai miveltség minden ujabb mozzanatával alaposan megismertessék.

Képeink nagy részének rajzolására Barabás klassikus festőnket nyertük meg.

Uj évi előfizetőinknek Orlay szép festményével (Thierry Attilájából egy jelenet) Barabás által nagyban rajzolva fogunk kedveskedni.

Ezen januárban mülhatlanul megjelenő jutalomkép oly költséges és oly diszes kiállitásu, mikép szétküldésének kezelése nagy kár volna ha az eddigi módon t. i. a lap közé fogva, történnék. Mindenik képet külön fa félkeret közé göngyölve, gondosan becsinálva és póstán ajánlva fogjuk tisztelt előfizetőinknek átszolgáltatni. — Mindezen póstai és elküldési költségekre csak **40 krajcárt** kérünk az előfizetéshez mellékelni.

A hetenként megjelenő értékes képeket folvéve, lapunk kétségen kivül versenytárs nélküli a hazában, s törekedni fogunk, hogy beltartalomra nézve is a haza művelt osztályához méltó lehessen.

Az Ország Tükrének eddigi minden viszonyai merőben megváltozván, munkaköre uj szellemi erőkkel gazdagodott; s közreműködésüket igérték még Gyulai, Jókai, Kriza, Losonczi, Szász Károly, Szathmári Károly, Szilágyi Sándor, Thali Kálmán, Tóth Kálmán, Vértesi stb.

Különös és szigoru felügyelet leend a pontos szétküldésre.

Daczára annak, hogy lapunkat heti lappá változtattuk át, az előfizetési ár mégis a régi marad, azaz: Egész évre 12 ft, félévre 6 ft, évnegyedre 3 ft.

Az előfizetési pénzek Engel és Mandello nyomdájába küldendők, (Egyetem-utcza 2-dik sz.)

Gyárfás Ferenez
felelős szerkesztő.

PEST, 1865. NYOMATOTT ENGEL ÉS MANDELLONÁL.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.